

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
Nemzetközi Tanulmányok SZAK
LEVELEZŐ

USA-Kína kereskedelmi háborúja

Az Amerikai Egyesült Államok és Kína kereskedelmi szembenállása, mint a
XXI. század eddigi legnagyobb gazdasági hidegháborúja

Belső konzulens: Marosán Bence

Készítette: Beltran Rengifo Marco Alexis

Budapest, 2023

1. Bevezetés

A XXI. században a nagyhatalmak szembenállása közel sem közvetlen harci eseményeken érhető tetten elsősorban. Napjaink politikai kapcsolatait mindenekelőtt az adott ország gazdasági érdekei mozgatják, hiszen az adott állam gazdasági ereje egyenesen arányos világpolitikai befolyásával. Ennek köszönhető, hogy az elmúlt évszázad kétpólusú világrendjének átalakulását követően azok az országok emelkedtek ki, amelyek gazdasági kapacitásaikat megfelelően pozícionálták, így megfelelő befolyást szereztek a korábbi évtizedekben.

A nagyhatalmi átrendeződés eredménye egy új, multipoláris világrend lett, ám annak ellenére, hogy több hatalmi központ és térség is kialakult, az Amerikai Egyesült Államok tartotta a korábban kiharcolt vezető szerepét. Az elmúlt évszázad végére, a Szovjetunió felbomlásával számos állam gazdasága kezdett rohamosan fejlődni, az élénkülő világ gazdaság és -kereskedelem pedig lehetőséget biztosított több ország számára, hogy kiemelkedjen, és az USA-hoz hasonlóan erős és versenyképes gazdaságot hozzon létre.

Az évszázad elejére már egyértelművé vált, hogy Kína az USA első számú gazdasági kihívója, így ismét egy nyugati és egy keleti nagyhatalom folytat versenyt a gazdasági elsőbbségért. Napjainkra a verseny kiéleződött: a két általam vizsgált ország rendelkezik a legnagyobb és legbefolyásosabb gazdaságokkal, témám aktualitása így megkérdőjelezhetetlen. Ugyan az Oroszország és Ukrajna között kialakult fegyveres konfliktus elterelte a nemzetközi közösség figyelmét átmenetileg a két nagyhatalom közti szembenállásról, annak jelentősége nem csökkent. Emellett a gazdasági szembenállás az említett konfliktusra és a hatalmi erőegyensúlyra is nagy hatással van.

A kereskedelmi verseny tétje a jövő iparágainak és termelésének háttéréül szolgáló technológiák kifejlesztése és birtoklása. Az USA erőfeszítései Kína dinamikus térhódításának visszaszorítására példátlanok, Donald Trump külpolitikájának eredményeként pedig kirobbant a kereskedelmi háború 2018-ban. Az Amerikai Egyesült Államok, gazdasági és biztonságpolitikai okokra hivatkozva töretlenül próbálja azóta is hátráltatni Kínát, többek között kínai termékekre kivetett védővámokkal, bojkottálta a Huawei működését és megpróbálta kitiltani a TikTokot, valamint a WeChat mobilalkalációkat az USA-ból.

A jelenlegi kiélezett helyzet jellemzésére ugyanakkor sokkal inkább illik a technológiai háború kifejezés, és a „háború” kifejezés sem annyira átvitt értelemben, mint sem inkább konkrétan a hidegháborút idéző módon értendő.

Szakedolgozatomban érinteni fogom a kereskedelmi háborút, annak előzményeit és következményeit, elemezni fogom USA és Kína gazdasági kapcsolatát, a kereskedelmi háború autópárra gyakorolt hatását, az informatika területén kiéleződött versenyt – úgy, mint például chipgyártás –, a mobiltelefon ipart, az 5G-dominanciért folytatott harcot, valamint az úripart és az azzal kapcsolatos törekvéseket és terveket.

Dolgozatomhoz a szükséges információkat elsődlegesen szekunder kutatás alapján tudom megszerezni, hiszen a téma feldolgozásához releváns primer kutatásra nincs lehetőség. Ennek fényében igyekszem a legaktuálisabb forrásokat összegyűjteni, emellett figyelek arra, hogy a források is több nyelven, több országból származzanak, hogy a lehető legobjektívabb képet adjam a kereskedelmi háborúról. A források kigyűjtése és a releváns adatok keresése során azt is fontosnak tartom, hogy a szerző minden esetben szakértő legyen, a dokumentum pedig rendelkezzen DOI ¹számmal.

Mivel dolgozatomban a jelenleg fennálló helyzetet elemzem, az általam hozzáadott érték tulajdonképpen a kritikai elemzés, a szükséges adatok összegyűjtését követően. Úgy gondolom, hogy napjainkban egyértelműen van létjogosultsága egy olyan átfogó kutatásnak, ami az éppen zajló, nem fegyveres konfliktusok közül a legjelentősebb szembenállás gyökereit és eseményeit foglalja össze.

Kutatásomat két hipotézis köré fogom építeni, ezek bizonyítását, vagy adott esetben cáfolatát a munkám eredményeképp összegyűjtött információk alapján, jelen dolgozat konklúziójában jelenítem meg.

Az általam felállított hipotézisek a következők:

- Kína képes a kereskedelmi háború során hozott szankciók mellett túlszárnyalni az USA gazdasági teljesítményét.

Az említett hipotézist gazdasági mutatók, kereskedelmi statisztikák által fogom összehasonlítani. Fontosnak tartom a szembenállás első évétől összehasonlítani az adatokat, a kereskedelmi deficit, a GDP és az érintett iparágak fejlődési mutatója által. Úgy gondolom,

---

¹ DOI az elektronikus dokumentumok egyértelmű azonosítására szolgáló egyedi azonosító

hogy az adatok megmutatják, hogy az amerikai gazdaságot sokkal nagyobb mértékben vetik hátra a keleti fél szankciói, mint a Kínai Népköztársaságot az USA-é.

- A kereskedelmi háború következtében az Amerikai Egyesült Államok nyit külkereskedelmében és igyekszik több kisebb országra elosztani importszükségleteit.

Véleményem szerint a gazdasági és külkereskedelmi mutatók alá fogják támasztani a fenti állítást, mi szerint az USA kénytelen biztosabb, stabilabb kereskedelmi partnereket keresni a kiszámíthatatlan kínai kapcsolat helyett. Úgy gondolom, hogy az ázsiai országok jutnak nagyobb szerephez a kereskedelmi adatok alapján. Hipotézisem alátámasztásában segítségemre lehetnek egyes kereskedelmi megállapodások, importot és exportot érintő tárgyalási folyamatok és megegyezések is az USA és egy másik állam között.

2. A kereskedelmi háború, mint országok közötti szembenállás

Az országok közötti szembenállás a hidegháború és az előző évszázad haditechnikai fejlesztései óta elsődlegesen nem a fegyveres konfliktusokban mutatkozik meg. Ennek több oka van, amelyeket ebben a fejezetben részletesen be fogok mutatni, ám az egyik legfontosabb a pusztítás mértékének csökkentése és a szembenállás és a fenyegetés hatékonysága. Mivel a XXI. századi világrend elsődlegesen a gazdaság különböző folyamatainak megfelelő működésén alapul, az ezen területen jelentkező diszfunkciók és fenyegetettség már jóval nagyobb hatást gyakorol egy államra, mind egy területi fegyveres konfliktus.

A háborúk több platformon zajlanak napjainkban is, a legjelentősebb mégis a gazdasági, vagy kereskedelmi háború, ami jelenleg is fennáll az Amerikai Egyesült Államok és Kína között. Mivel a világrend élére a gazdaságilag legbefolyásosabb szereplő kerül, a két állam célja, hogy minél jobban meggyengítse ellenfelét, hogy az veszítsen jelenlegi befolyásából. Ez az országok közötti szembenállás egy teljesen új formája, amely más hatást gyakorol az állam és a lakosság mindennapi életére is, mint a korábbi évszázadokban elterjedt, közvetlen fegyveres összeütközés.

A fejezetben bemutatom a kereskedelmi háborút, mint az országok közötti szembenállás fajtáját, annak minden előnyét és hátrányát ismertetve. Emellett fontosnak tartom, hogy párhuzamot vonjak a fegyveres konfliktusokkal is, így megfelelően értékelhető a háború ezen formájának jelenléte az általam vizsgált konfliktusban is.

2.2. A fegyveres konfliktusok

A fegyveres konfliktusok több szinonimája is előfordul a nemzetközi jogban: például fegyveres összeütközés, ellenségeskedés. Ezek közül a fegyveres összeütközés kifejezés a genfi egyezményekben jelenik meg, az ellenségeskedéseket a bécsi egyezmény 73. cikke használja, a fegyveres konfliktus pedig a jogirodalomban rendszeresen használt rokon értelmű kifejezése az első kettőnek. A nemzetközi humanitárius jog három típusú fegyveres konfliktus létezik: nemzetközi, nemzetköziesített, valamint nem nemzetközi fegyveres összeütközés (Dr. Szalai; 2013).

A nemzetközi humanitárius jog egyértelmű meghatározással írja körbe a nemzetközi fegyveres konfliktust, mint szembenállási formát. Az 1949-es genfi egyezmény 2.cikke szerint „*a háborút vagy bármely fegyveres konfliktus minden esetére, amely két vagy több magas rangú szerződő fél között keletkezhet, még akkor is, ha a háborús állapotot nem ismerik el, az egyezményt is alkalmazni kell, egy magas rangú szerződő fél területének részleges vagy teljes megszállásának minden esetére, még akkor is, ha az említett megszállás nem ütközik fegyveres ellenállásba.*” (Genfi Egyezmény, 1949, közös 2. cikk) A definíció alapján egyértelműek a feltételek, hiszen két állam legális fegyveres ereje közötti összecsapást, katonai műveleteket nevezhetjük így. Erre az 1950-es Észak- és Dél-Korea közti háború az egyik példa.

Nemzetköziesített konfliktusokról akkor beszélhetünk, ha a fegyveres összeütközés egy államon belül zajlik, ám a szemben álló feleket két különböző ország támogatja. Ennek egyik legjobb példája a Kongói Demokratikus Köztársaság 1998-as konfliktusa volt, amikor a KDK különböző csoportjainak támogatására a ruandai, angolai és zimbabwei erők is beavatkoztak (Stewart, 2003).

Vannak nem nemzetközi fegyveres konfliktusok is, amelyek a Genfi Egyezmény 3. cikke alapján a következőképp definiálhatók: „*a nem nemzetközi jellegű fegyveres konfliktusok, amelyek a Magas Szerződő Felek egyikében fordulnak elő.*” (Genfi Egyezmény, 1949. évi 3. közös cikk) Eszerint az egyik harcoló fél nem kormányzati jellegű, ám nem azonos a nem nemzetközi fegyveres konfliktus az erőszak egyéb formáival, mint a zavargások, vagy az egyedi erőszakos cselekedetek. Mivel a megfogalmazás nem egyértelmű, az egyezmény szövegének értelmezésében nagy szerepe van az adott állam politikai vezetésének, így egy helyzet fegyveres konfliktussá nyilvánítása is számos esetben az állam politikai akaratán múlik. Ami fontos tényező a nem nemzetközi fegyveres konfliktusok kapcsán, hogy azoknak minden esetben el kell érnie egy minimális intenzitási szintet, az összecsapásoknak szervezettnek kell lennie (Vite, 2009).

Egyre inkább előfordulhatnak új típusú konfliktusok egyes felek között. Az új típusú konfliktusok egyik legjelentősebb következménye, hogy a civil lakosságot aránytalanul sújtják az események és negatív hatások az új típusú technológiáknak köszönhetően. Erre az egyik legjobb példa a drónok használata: az állam növelheti használatukkal saját katonáinak és haderejének védelmét, hiszen a drónok felügyelete mellett kisebb a támadás kockázata, ezzel együtt viszont a lakosság jobban ki van szolgáltatva a hadgyakorlatoknak.

A hadviselő fél fogalma is átalakul a fent említett változásoknak köszönhetően. Eredetileg hadviselő félnek nevezzük „*azt a lázadó csoportot, amelyet az adott állam kormánya felkelőknek minősít, hagyományosan nemzetközi jogalanynak tekintjük. A felkelőcsoportokat a kormány elismerésétől függően hadviselő feleknek tekinthetjük, a belső fegyveres konfliktus pedig átminősül nemzetközivé. Ebben az esetben a nemzetközi jog értelmében jogaik és kötelezettségeik keletkeznek, megilleti őket a hadifogoly státusz, és a nemzetközi humanitárius jog alapvető szabályait be kell tartaniuk. Az elismerésük elsősorban attól függött, hogy az adott terület felett, de facto uralmat gyakorolnak-e, emellett azonban fontos tényező, hogy fegyveres erejük felelős parancsnokság alatt álljon és tartsa be a háború szabályait. A jogalanyiság szempontjából ez az elismerés tehát egy, a felkelők által létrehozott, de facto kormány elismerését jelenti, így olyan jogokat tudnak gyakorolni, amelyek alapvetően államokat illetnek meg. Ezáltal ezek a csoportok egyfajta korlátozott nemzetközi jogalanyiságot élveznek.*” (Kiss, 2019) Ettől eltérően az új típusú konfliktusok nyomán a támogatók és egyéb szimpatizánsok is fegyverhez juthatnak, erre a Sri Lanka-i polgárháború az egyik legjobb példa.

A harctéren egyre kevésbé különböztetünk meg katonai és civil szereplőket, ezáltal kialakult egyfajta aszimmetrikus hadviselés. Ennek a tendenciának egyik következménye, hogy az ENSZ egyre több békefenntartó missziója irányul a civilek védelmére – többek közt Líbiában is. A probléma az, hogy az ilyes fajta katonai beavatkozások jogossága mindig nehezen igazolható, még a nemzetközi békefenntartás, maga az ENSZ részéről is, ráadásul minden esetben fennáll a veszély a harcok eszkalálódására. Ez történt a mexikói drogháború kapcsán is, amikor a kormány a hadsereg bevonásával csak tovább rontott a konfliktuson, ezzel növelve a civil áldozatok számát.

2.3. A kereskedelmi háború

A világháborús és hidegháborús időszakhoz képest a konfliktusok száma és intenzitása jelentősen csökkent, legalábbis a hagyományos, fegyveres értelemben. Az országok és szembenálló felek igénye megnőtt az ellentétek békés rendezésre, tárgyalások folytatására. A második világháború alatt kialakult tömegpusztító fegyverek, az atom- és hidrogénbomba kialakulása egyértelművé tette, hogy az országok közötti fegyveres szembenállás a korábbi évszázadokhoz hasonló formában nem folytatható: új módszerek lettek szükségesek az országok biztonsági dilemmájának leküzdéséhez. Ennek köszönhetően egyre inkább az erőszak

olyan formái vannak jelen, amelyekhez nem szükséges közvetlen, fizikai szembenállás. Ezen szembenállások azt eredményezik, hogy előtérbe kerül a stratégiai elemek és különféle erőforrások birtoklása, a politikai-katonai vezetésre gyakorolt befolyás egyes területeken, illetve a kereskedelmi, gazdasági előnyök.

Az új típusú, nem fegyveres konfliktusok közül napjainkban a kereskedelmi háború a leggyakoribb szembenállási forma. Ez akkor következik be, amikor az egyik ország a másikat importvámok emelésével, vagy egyéb kereskedelmi korlátozásokkal bünteti, ezzel nyomást gyakorolva a másik ország gazdaságára. (Chen, 2022) Alapvetően gazdasági természetű konfliktusról van szó, amely során végül mindkét ország protekcionista politikát alkalmaz, kereskedelmi akadályok formájában. Ezek közé tartozhatnak a vámok, importkvóták, a valutaleértékelés, és az embargó is, sok más gazdasági hátrány kialakítása között. Maga a hadviselés jelleg azáltal alakul ki, hogy mindkét ország alkalmazni kezdi ezeket a gazdasági blokkokat a másik féllel szemben. (Corporate Finance Institute, 2019)

A kereskedelmi háborúk kirobbanásának számos oka lehet, de leggyakrabban a kiindulópont egy tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat miatt kezdődik. Emiatt a szakszervezetek vagy az adott iparág lobbistái nyomást gyakorolnak a politikai vezetésre, hogy az importált árukat ellehetetlenítsék, vagy drágábbá, kevésbé vonzóvá tegyék a fogyasztók számára. Ezzel a nemzetközi gazdaság- és kereskedelempolitikát a másik országgal szemben a kereskedelmi háború irányába tolják. A fent említett ok mellett gyakori a szabad kereskedelem előnyeinek félreértelmezése is, mint „casus belli”. (Gordon, 2022)

A kereskedelmi háborúk leggyakrabban a protekcionista gazdasági politika mellékhatásai. A protekcionista politika alatt olyan kormányzati intézkedéseket értünk, amelyek a nemzetközi kereskedelmet korlátozzák annak érdekében, hogy az adott nemzet gazdasága fejlődhessen és elsősorban hazai termékeket helyezzenek előtérbe az importcikkek helyett. Ezzel az ország nem csak az árukat védi, de a hazai vállalkozásokat és munkahelyeket is a – sok esetben olcsóbb – külföldi versenytől. Leggyakrabban kereskedelmi hiányok kiegyensúlyozására alkalmas a protekcionista politika, ám könnyű visszaélni vele. Kereskedelmi hiányról akkor beszélhetünk, ha egy ország importja meghaladja az export mennyiségét. (Gordon, 2022)

A kereskedelmi háború kapcsán érdemes a gazdaságról átfogóan gondolkozni, hiszen egy adott szektorra ható fékek könnyen hatással lehetnek más ágazatokra is, ugyanígy, két ország között fennálló szembenállás sok más olyan felet is érinthet, amelyek valamelyik országgal élénk

kereskedelmi kapcsolatban vannak. Ezek a hatások nem szükségszerűen negatívak, ám ennek ellenére jelentősen átalakíthatják nagyobb területek, régiók gazdasági kapcsolatait. Maga a kereskedelmi háború léte eltér azoktól a szankcióktól, amelyeket az import és export ellenőrzése érdekében hoznak egyes országok. A lényegi különbség a háború káros hatása a két fél között fennálló kereskedelmi kapcsolatra, ezek céljai kifejezetten ezt a kereskedelmi kapcsolatot célozzák.

2.3.1. A kereskedelmi háborúk története

Ugyan a kereskedelmi háború vált az egyik leggyakoribb szembenállási formává a XXI. században, lévén fegyveres összetűzéstől mentes, kialakulása nem e századi. A nemzetek közötti kereskedelem kialakulásával már láthatóvá vált, hogy egyes megszorítások milyen könnyen térdre kényszeríthetnek ellenálló országokat. A kereskedelmi és gazdasági befolyásért folytatott harcok már a XVII. században megjelentek, amikor a gyarmati hatalmak a tengerentúli gyarmatokkal való kereskedelem jogáért folytattak küzdelmet egymással.

Az egyik legjelentősebb szereplő a kereskedelmi háborúk történetében a Brit Birodalom volt. A Kínával folytatott ópiumháború a 19. században ékes példája az állam kereskedelmi szembenállásainak. A konfliktus rendezésére tett kísérlet során a brit haditengerészet csapatai kerekedtek felül, aminek hatására a császár további külkereskedelmi befolyást engedett saját országának gazdaságába. (Eperjesi, 2016)

Az Egyesült Államok 1930-ban léptette életben első protekcionista vámtörvényét, a Smoot-Hawley törvényt. Ez az intézkedés megemelte a vámokat, hogy megvédje saját gazdaságát Európa mezőgazdasági termékeitől, így az importvám mértéke közel 40% lett. (Kenton, 2021) A kezdeményezésre adott külföldi válasz sem maradt el: azok az országok, amelyeket a magasabb importvám károsan érintett, szintén megemelték a saját maguk által kivetett vámokat. A kétoldalról bevezetett fékek a világkereskedelemben általánosan tapasztalt visszaeséshez vezettek. Az elmúlt évszázad elején tapasztalt világválság módosított az USA politikáján, hiszen a hátrányos kereskedelmi politika is nagy mértékben hozzájárult a gazdasági visszaeséshez. Rooseveltt igyekezett törvényileg csökkenteni a kereskedelmi akadályokat, ekkor lépett életbe a kölcsönös kereskedelmi megállapodásokról szóló törvény is. (Chen, 2022)

A következő nagy kereskedelmi szembenállás az USA és Kína között kialakult ellentét, amelyet dolgozatomban következő fejezeteiben részletezni fogok.

2.3.2. Szankciók és intézkedések a kereskedelmi háborúkban

A kereskedelmi háborúk során a felek többféle blokkot is alkalmazhatnak. Ezek az akadályok jellemzően mind a másik országból érkező import mennyiségének csökkentését szolgálják, vagy épp az érkező áruk és szolgáltatások árának emelését. A következőkben bemutatom a leggyakoribb taktikákat és lépéseket, amelyeket ilyen gazdasági szembenállás esetén figyelhetünk meg.

- Tarifák, vámok

A leggyakrabban alkalmazott szankciók egyike a protekcionista politikák kapcsán. Az importált termékek megadóztatását is magában foglalja, emellett a vámok miatt magasabb költségeket és végső soron fogyasztói árakat generálnak az importárak kapcsán. Amennyiben nem csökken az importált mennyiség, a kormány számára jelentős bevétel keletkezik a kivetett tarifákból. A szankció célja minden esetben az, hogy előnyhöz juttassák a belföldi piaci szereplőket a külföldi termékek visszaszorításával, vagy épp áruk növelésével. A vámok kivetésére épülő kereskedelmi szembenállásokat nevezzük vámháborúknak is. (Corporate Finance Institute, 2019)

- Import kvóták

Ez a fajta fém a kereskedelmi forgalomban megjelenő, egy konkrét termék importálható mennyiségét korlátozza. Ez nem termel külön bevételt a kormány számára, viszont csökkenti a hazai termelők mellett megjelenő versenyt. Ennek fényében ugyanúgy, ahogy a vámok, a hazai piaci szereplők védelmét szolgálja. (Gordon, 2022)

- Belföldi támogatások

A hazai piac támogatásával a kormány a helyi termékek árának csökkentését szeretné elérni. A hazai vállalkozások versenyképességének növelése erőteljesebb piaci szereplővé teszi őket, képesek lesznek önállóan, a külföldi szereplők korlátozása nélkül is erős piaci tényezővé válni. A helyi termelők költségcsökkentése a fejlesztése által hosszútávon az import csökkenésében

és az export növelésében jelenik meg, így ezt különösen a magas exportrátájú termékek esetében alkalmazzák a kormányok. (Corporate Finance Institute, 2019)

- Valuta leértékelése

A valuta leértékelése egy rendkívül jelentős, kereskedelmi háborúban alkalmazható technika, amely révén a hazai export versenyképesebbé válik más országokban. Ezzel egyidőben a más országokból érkező import drágább lesz és kevésbé versenyképes az adott ország piacán. (Gordon, 2022)

- Embargók

Az embargó a legszélsőségesebb kereskedelmi blokk, illetve háborús politika, ami megtiltja egy adott áru kereskedelmét egy másik országgal. Ez egy hivatalos tilalom az állam részéről, amely alkalmazható a teljes import, vagy exportforgalomra is akár. (Gordon, 2022)

2.3.3. A kereskedelmi háború előnyei és hátrányai

A kereskedelmi háborúval kapcsolatban fontos megvizsgálni annak előnyeit is hátrányait. Ez egy folyamatosan vitatott téma, különösen a protekcionizmust támogatók és ellenzők körében. A támogatók körében a versenyelőnyök kialakulása az egyik legjelentősebb érv, illetve az, hogy az import blokkolása nagyobb belföldi piacot nyit a hazai szereplők előtt, ez pedig a hazai munkahelyek számának növekedéséhez vezet. Ugyanezen politikák végül segítenek a kereskedelmi hiány leküzdésében is. A protekcionista politikát védők a fentiek mellett úgy gondolják, hogy az etikátlan és igazságtalan kereskedelemmel szemben a vámok és kereskedelmi háborúk jelentik az egyetlen hatékony fellépési formát.

A kritikusok teljesen más szegmensből vizsgálják a protekcionista lépések hatásait, hiszen ezek olyan embereknek ártanak, akik védelmére létrejött, hiszen blokkolja a piacokat, ami által a gazdasági növekedés is lassul. A fogyasztókat a választási lehetőségeik csökkentésével is károsan érinti, illetve hazai helyettesítő termék hiányában áruhiány is kialakulhat. A nyersanyagok árának emelkedése sok esetben a hazai gyártók haszonkulcsát rontja, ez pedig áremelkedéshez is vezethet, ami a helyi gazdaságban eredményez inflációt végeredményben. (Chen, 2022)

Előnyök	Hátrányok
Hazai vállalatok védelme a tisztességtelen versennyel szemben	Költségek növelése, infláció gerjesztése
Belföldi áruk iránti kereslet növelése	Választék csökkentése, áruhiány
Hazai munkahelyteremtés elősegítése	Gazdasági növekedés lassítása
Kereskedelmi hiány csökkentése	Diplomáciai kapcsolatok megsértése
Étikátlan kereskedelmi politika szankcionálása	

1. ábra: a kereskedelmi háború előnyei és hátrányai (saját szerk.)

A fentiek alapján látható, hogy a kereskedelmi háború megítélése valóban vegyes, emellett hatásai is sokféleképp jelenhetnek meg: bonthatók rövid és hosszú távra is. Ennek kapcsán érdemes újraértékelni a pozitív, illetve negatív hatásokat is.

Rövidtávú kereskedelmi szembenállás esetében a kereskedelmi blokkok valóban hatékonyan védik és juttatják előnyökhöz a hazai vállalkozásokat. Fontos megvizsgálni ebben az esetben a szektorok közötti átjárhatóságot. Előfordulhatnak olyan esetek, amikor egyes ágazatok hazai szereplői profitálnak a korlátozásokból, de a szembenálló fél által hozott blokkok hátrányosan érintenek egy másik szektort. A közgazdászok között általánosan elfogadott nézet, hogy a hosszútávon fennálló kereskedelmi ellentét negatív hatással van a gazdaságra, lassítja a GDP növekedését és csökkenti az ország versenyképességét is nemzetközi szinten. (Corporate Finance Institute, 2019)

A fenti hatások a komparatív előnynek köszönhetők. A kormány azzal, hogy a termékimport árát felviszi, a költségek egy részét a fogyasztókra terheli. Ennek következménye, hogy hiába szembesülnek a védett hazai iparágak kisebb versennyel, nem termelnek alacsonyabb költséggel, mint a protekcionista intézkedések előtt. Az adott termék fogyasztása ezáltal csökken, a gazdaság pedig lassul hosszútávon, ami végül kevesebb munkahelyet eredményez.

A rövidtávon megvalósuló kereskedelmi háború ennek ellenére még mindig hasznos lehet a kisebb, vagy fejlődő iparágak számára, hiszen ilyenkor előnyhöz juttatja azokat a szektorokat,

amelyek a jövőben kulcsfontosságúak, vagy stratégiaileg jelentősek lehetnek a fejlődéshez.
(Corporate Finance Institute, 2019)

A kereskedelmi háborúval kapcsolatos legfontosabb kérdés a fent összegyűjtött adatok kapcsán az, hogy mikortól számít hosszú távúnak egy gazdasági szembenállás, mikor van az a pont, amelytől kezdve káros a résztvevőkre a protekcionista politika ilyen mértékű alkalmazása? Jelen dolgozatnak nem célja megválaszolni a kérdést, ám mindenképpen további kutatások alapját képezheti a téma vizsgálata.

3. Az USA és Kína kapcsolata az elmúlt évtizedekben

Ahhoz, hogy megértsük a két ország között húzódó konfliktus eredetét, szükséges áttekinteni, hogy a történelem során hogyan került kapcsolatba egymással a két állam, illetve, hogy ennek a kapcsolatnak milyen természete volt az elmúlt évtizedekben. Véleményem szerint akkor kapunk megfelelő képet a jelenlegi versengő helyzetről, ha a II. világháborútól kezdve vizsgáljuk a nagyhatalmak közti viszonyt. Mivel Kína csak a Szovjetunió felbomlását követően került nagyhatalmi pozícióba, így az ezredfordulóig tartó időszakot a dolgozat tartalmi korlátai miatt csak átfogóan, nem részletekbe menően fogom feldolgozni.

Az USA és Kína sok szempontból eltér egymástól, mind gazdasági érdekeiket, mind ideológiájukat tekintve, ez pedig alapvető feszültségre ad okot. A kétezres évek elejére az egész nemzetközi közösség számára nyilvánvalóvá vált, hogy a keleti állam lesz az USA új gazdasági kihívója. Ez egy természetes geopolitikai folyamat következménye, amely során a nemzetközi erőegyensúly és az aktuálisan hegemon államok kiléte folyamatosan változik.

A nagyhatalmi változások kapcsán fontos megvizsgálni Modelski politikai fókuszú hatalomváltásról alkotott cikluselméletét, amelyben a nemzetközi egyensúlyból mindig kiemelkedik egy-egy nagyhatalom. Modelski elmélete szerint a gazdasági és politikai befolyás kiteljesedését egy hanyatló időszak követi, amelyben az újonnan feltörekvő, vagyis kihívó hatalom megkérdőjelezi a jelenlegi hegemon legitimitását. Ezeket a ciklusokat nagyjából százéves időszakokban határozhatjuk meg, Amerika felfedezése óta pedig öt nagyhatalmi ciklusban szemléltethető a modell megalapozottsága. (Keenes, 1993) Ezeket az alább található 2. ábrán összesítem.

A táblázatból kitűnik, hogy az USA kihívójaként Modelski 1988-ban még a Szovjetuniót jelölte meg, mivel Kína ilyen mértékű gazdasági fejlődésére egyik előrejelzés sem volt felkészülve. Az Egyesült Államok hanyatlása a keleti kihívó felemelkedésével megkezdődött, ennek első jele az 1973-as olajválság volt. (Boros-Kolozsi, 2019) Ebbe a folyamatba szőtt bele a szovjet blokk felbomlása, ami jelentősen átrendezte a nemzetközi geopolitikai viszonyokat. Mivel az addig jelentős két nagyhatalom közül az USA maradt talpon, profitálni tudott a hidegháborús időszakot követő átalakulásból. Ebben az időszakban az Egyesült Államok nagyban építkezett az ázsiai régió és a volt szovjet befolyás alatt lévő államok irányába való terjeszkedésből, ám Kína veszélyezteti ezeket a kapcsolatokat, hiszen az ázsiai régióhoz földrajzilag közelebb fekvő országok igényeire könnyebben képes reagálni. (Boros-Kolozsi, 2019)

Szakaszok	Globális háború	Világhatalom	Legitimitás elvesztése	Hanyatlás és kihívó
Portugál ciklus	1494 – 1516 Itáliai és indiai-óceáni háború	1516 – 1539 Portugália	1540 - 1560	1560 – 1580 Spanyolország
Holland ciklus	1580 – 1609 Németalföldi függetlenségi harcok	1609 – 1639 Hollandia	1640 - 1660	1660 – 1688 Franciaország
Első brit ciklus	1688 – 1713 XIV. Lajos háborúi	1714 – 1739 Britannia I – II.	1740 - 1763	1764 – 1792 Franciaország
Második brit ciklus	1792 – 1815 Francia forradalom és napóleoni háborúk	1704-1939 Britannia I – II.	1850 – 1873	1874 – 1904 Németország
Amerikai ciklus	1914 – 1945 Az első és második világháború	1945 – 1973 USA	1973 – 2000	2000 – 2030 Szovjetunió

*2. ábra: A globális politika hosszú ciklusainak magyarázata Modelksi elmélete alapján
Forrás: Boros Szilárd – Kolozsi Pál Péter: Egy 21. századi geopolitikai összeütközés természetrajza Kína és az USA példáján keresztül; 262. o.*

A következőkben szemléltetett kapcsolat alakulása során fontos figyelembe vennünk néhány olyan tényezőt, ami az országok viselkedésének különbözőségében nyilvánul meg. Az Egyesült Államok külpolitikai célja elsődlegesen az, hogy megakadályozza azon nemzetközi megmozdulásokat, amik saját hegemóniáját veszélyeztetik akár katonai, akár gazdasági, vagy épp politikai szempontból. Ehhez szorosan kapcsolódik az a törekvése, hogy az olyan országok felemelkedését akadályozza, vagy épp ellehetetlenítse, amelyek kihívóként léphetnek fel az amerikai erőfölénnyel szemben. Az USA emellett befolyását a demokrácia védelmezőjeként betöltött szerepében igyekszik globálisan terjeszteni, az antidemokratikus rendszerekben is: a tömegpusztító fegyverek elterjedése és a terrorizmus elleni harcban is kulcsszerepet vállalt a nemzetközi közösségben, különösen a 2001. szeptember 11-i eseményeket követően. (Vámos, 2003)

Míg az USA-t nem csak saját nemzeti érdekei vezérlik, addig Kína minden esetben saját rendszerének, nemzetének és területi sérthetlenségének biztonságát tartja szem előtt. Emiatt a kínai politika egyik központi kérdése évek óta Tajvan és a Kínai Népköztársaság újraegyesítése, ez volt a két nagyhatalom konfliktusának egyik kiindulópontja is az előző évszázadban. Kínában csak a XX. század végén merült fel az igény a nagyhatalmi szerepvállalásra, amit az ország vezetése gazdasági alapokra tervez. A külpolitikai irányváltását követően a KNK-ban meghozott reformokat és nemzetközi diplomáciai kapcsolatokat is a gazdasági fejlődés érdekében alakítanak. (Vámos, 2003)

3.1. A bipoláris világrend átrendeződése

Az Egyesült Államok (USA) és a Kínai Népköztársaság (KNK) a világ két legnagyobb gazdaságaként és legjelentősebb katonai erejeként a 21. század nemzetközi viszonyait alapjaiban meghatározó nagyhatalom. Politikai és gazdasági kapcsolataik fejlődése rendszer-szintű változásokat hoznak a fennálló világrendben.

A második világháború során mind az USA, mind Kína szembekerült Japánnal, a közös ellenség pedig ideiglenesen összekötötte őket. Ezt a törékeny szövetséget szinte teljesen felborította az amerikaiak Tajvanhoz való közeledése, így Mao Ce-tung a Szovjetunió felé közeledett. Kína megerősödve lépett szövetségre a keleti blokk legnagyobb szereplőjével, így hamar kialakult egy három szereplős hatalmi játszma a világháborúkat követő időszakban. A Kínai Népköztársaság és az Egyesült Államok törekvéseik által folyamatosan szembe kerülnek egymással, különösen a befolyási területek kiterjesztése miatt, ám ezek a stratégiai ellenállások még sosem fordultak nyílt katonai agresszióba egymással szemben. (Vámos, 2003)

Az 1950-es években Peking és Moszkva viszonya kezdett megromlani, a szovjet-kínai szakítás pedig lehetővé tette az Egyesült Államoknak, hogy javítsa kapcsolatát Kínával. Ez annak ellenére történt, hogy az 1950-es években az USA még katonai invázió indítását fontolgatta Kína nukleáris fejlesztései ellen, amikor a Kínai Népköztársaság felrobbantotta első nukleáris fegyverét 1964-ben.

Az 1971-es japán asztalitenisz-világbajnokság lehetőséget adott az amerikai és kínai csapatok találkozására és játékára. Ennek hatására az addig óvatos diplomáciai közeledés felgyorsult.

Amikor a kínai csapat meghívta az amerikaiakat Pekingbe, Nixon elnök válasza a kereskedelmi szankciók enyhítése lett. Az amerikai elnök végül 1972-ben látogatott Kínába, ez az esemény pedig véget vetett a két ország több évtizednyi elszigeteltségének, emellett pedig elősegítette az Egyesült Államok fölényének kialakulását a Szovjetunióval szemben. (Tálas, 2007) A folyamat eredménye az lett, hogy Kissinger titkos tárgyalásokat folytatott a Kínai Népköztársaság ENSZ-be történő felvételével kapcsolatban. Ez végül 1975. október 25-én történt meg. (Vámos, 2003)

Az USA és a KNK végül csak néhány évvel később, 1978-ban állapodott meg arról, hogy 1979. január 1-jével felveszik a diplomáciai kapcsolatokat. Ennek fényében az Egyesült Államok megszakította diplomáciai kapcsolatait Tajvannal és az együttműködés érdekében elismerte az „egy Kína” politikát². Ugyanakkor életbe lépett a Taiwan Relations Act is, ami biztosította, hogy az USA a következőkben is támogassa és védje a szigetet. (Monroe, 2014)

Az 1980-as években a Teng által bejelentett új kormányzati politikák a külföldi tőke nagy fokú beáramlását eredményezték Kínában. Ez az amerikai-kínai kapcsolatok felélénküléséhez vezetett. A Tienanmen téri tüntetések³ és a Szovjetunió bukása azonban a szoros stratégiai együttműködés lazulásához vezetett. A megmozdulás leverése ellenérzést keltett a legtöbb országban a kínai vezetéssel szemben, emellett az erőszakos fellépés szembement a demokráciával és a legalapvetőbb emberi jogokkal is. Az USA válaszként katonai, gazdasági és politikai szankciók bevezetésével reagált. (Matura, 2020)

A hidegháború végét a Szovjetunió felbomlása jelentette, ezt követően pedig az Amerikai Egyesült Államok maradt az a globális nagyhatalom, amely érvényesíteni tudta saját gazdasági és politikai befolyását. Ahogy korábban, Modelski elmélete kapcsán említettem, természetes jelenség, hogy felemelkedik egy kihívó, egy ellenpólus a regnáló hatalommal szemben, ez pedig az USA esetében végül nem a Szovjetunió, hanem az elmúlt évszázad végétől a gazdaságilag egyre erősödő Kína lett. (Szunomár, 2012)

A kínai vezetés és Bush elnök is egyaránt rendkívül fontosnak tartották a diplomáciai kapcsolatok helyreállítását, azonban a KNK-ban priorizálni kellett a belpolitikai kontroll fenntartását a hatalom további szilárd működése érdekében. A kapcsolatok normalizálódása nem volt nehézségektől mentes, hiszen a kínai fél rendszeresen zavarta az amerikai adásokat,

---

2

³ A Tienanmen téri tüntetésekre a kínai vezetés a megmozdulások gyors és véres elfojtásával válaszolt. A jelen lévő modern média azonban a világ többi részét is tájékoztatta az eseményekről: híradások és hangfelvételek szerepeltek számos ország kommunikációs csatornáin. A becslések alapján a civil áldozatok száma több száz és több ezer fő között bármire tehető.

ellehetetlenítette a tudományos együttműködések, valamint leállították a Békehadtest működését is. Az amerikai külkereskedelmi deficit már ekkor is problémaként jelent meg a két ország kapcsolatában a kínai fegyvereladások megkérdőjelezhető következményei mellett. (Matura, 2020)

Az Öböl-háború (1991) miatt az USA kénytelen volt mindent megtenni annak érdekében, hogy megfelelő szinten tartsa kínai kapcsolatait, hiszen a KNK állandó tagja az ENSZ Biztonsági Tanácsának, fellépése pedig akadályozhatta volna az Egyesült Államok Irak elleni agresszióját. (Yimin, 2002) Ennek köszönhető, hogy a korábbi események hatására enyhült a két fél közötti ellentét, ám a korábban bevezetett fegyverembargó a mai napig érvényben van mind az USA, mind az Európai Unió részéről.

Washington és Peking végül 1997. október 29-én kötelezték el magukat egy közös nyilatkozatban a konstruktív stratégiai partnerség mellett, ezt követően pedig a gazdasági kapcsolatok folyamatosan erősödtek. Az Egyesült Államok 2000-re már normalizálta kereskedelmi kapcsolatait, majd 2001-től támogatta a Kínai Népköztársaság csatlakozását a Világkereskedelmi Szervezethez is. Ez a csatlakozás idézte elő később a kínai export nagymértékű növekedését világszerte, valamint az amerikai külkereskedelmi deficit növekedését is. (Monroe, 2014)

A kínai felemelkedés George W. Bush elnöki ciklusai (2001-2008) során vált egyértelművé, ez pedig stratégiai ellentétekben mutatkozott meg a két ország kapcsolatában. A gazdasági együttműködés ezzel egyidőben már szinte megállíthatatlanul fejlődött, jól mutatta ezt a kereskedelmi és befektetési kapcsolatok számának növekedése. Az, hogy Bush támogatta a kereskedelem fejlődését, kritikusai szerint elősegítette a kínai katonai versenyképesség erősödését. Az amerikai elnök azonban emellett a Tajvanhoz fűződő kapcsolatok mellett is kiállt, ami elhidegítette az USA és Kína viszonyát. (Matura, 2020)

A Bush-adminisztráció alatt mindvégig egyfajta kettős kommunikáció jellemezte az amerikai felet, hiszen ekkor még nem lehetett eldönteni, hogy partner, vagy kihívó válik később a keleti hatalomból. A külpolitikában Washington igyekezett fenntartani a gazdasági együttműködést, ám biztonságpolitikai és stratégiai oldalról Kína feltartóztatása volt a cél, ami a kínai veszély megszilárdulását eredményezte az amerikai köztudatban is. (Matura, 2020)

A két ország közeledését számos esemény visszavetette az előző évezred végén, hiszen az amerikai korszerű fegyvereladások Tajvannak, Irak kínai katonai támogatása, Peking olimpia rendezési joga elleni tiltakozás, a belgrádi kínai nagykövetség amerikai bombázása, valamint

a hajnani incidens is mind az szembenállás és az érdekek ütközésének kiéleződését jelentette. (Szunomár, 2012)

Az Egyesült Államok elleni 2001. szeptember 11-i terrortámadások után az ország Kíná-politikája drasztikusan megváltozott. Az amerikai politikusok már nem kezelték Kínát ellenségként, konstruktív, együttműködésen alapuló, kétoldalú kapcsolatként jellemezték a viszonyt. Ez, hogy a Fehér-Ház számára Peking egyértelműen partnerként lett bemutatva, a közvéleményben is érezte hatását. Az események hatással voltak az addig szigorúan korlátozott high-tech termékek exportjára is és a korlátozások lazítása újabb löketet adott Kína gazdasági és katonai növekedésének. (Tálas, 2007)

Az USA-nak szüksége volt a keleti nagyhatalomra a terror elleni háborúban, és mivel a Pentagon figyelme ekkor a közel-keleti műveletre összpontosult, a gazdasági együttműködés került előtérbe. Az Egyesült Államok célja lett, hogy Pekinget a világrend egyik felelősségteljes résztvevőjévé tegye, ami azt jelenti, hogy Kína nem csak a nemzetközi liberális rendszer előnyeit élvezzi, hanem a fenntartásával járó feladatokból és költségekből is kiveszi a részét. (Szunomár, 2012)

A helyzet a két fél között ismét második Bush-adminisztráció alatt éleződött ki. A kínai valuta árfolyammeghatározási mechanizmusának reformja már régóta ígéret volt a KNK részéről, ám a végrehajtását folyamatosan halasztották, ez generált konfliktust ebben az időszakban is. Ennek ellenére a második elnöki ciklusra sikerült kialakítani egy olyan stratégiát, ami a gazdasági kapcsolatokat helyezi előtérbe, ezzel elősegítve a két fél közötti együttműködést. A helyzet a pozitív hozzáállás ellenére kettős eredményekhez vezetett, hiszen az említett időszakban kialakult gazdasági együttműködésnek köszönhető, hogy Kína napjainkban ekkora stratégiai kihívást jelentsen az USA számára. (Matura, 2020) A Bush-korszakban azonban már nyilvánvalóvá vált, hogy a két fél gazdasági egymásrautaltsága nagyon erős, így nehezen lehetett volna érdemben fellépni a gazdasági előremenetellel szemben. Az amerikai cégek számára a kínai piac végtelen lehetőségeket biztosított, ez pedig egyik ország sem tudta pótolni, míg Kína számára az amerikai tőke és a beáramló technológia lett a fejlődés egyik legfontosabb mozgatórugója. 2006-ban létrejött az Egyesült Államok és Kína között a Stratégiai Gazdasági Párbeszéd, ami lehetővé tette az országok számára, hogy a kölcsönös fejlődés stabil nemzetközi és biztonságpolitikai környezetben menjen végbe. (Garrison, 2007)

Barack Obama elnöki ciklusai idején (2009-2016) az együttműködésre és a párbeszédre való igény ugyanúgy jelentkezett. Ezek súlya a világpolitikai helyzetnek megfelelően változott. Az

elnök első éveiben a korábbi ciklusok kezdeti kemény fellépésével szemben enyhébb Kínápolitikát folytatott és igyekezett már a kezdetektől az együttműködés irányába terelni a kapcsolatokat. Kína felemelkedő helyzetét és erősödő világpolitikai szerepét arra használta az Egyesült Államok, hogy aktívabb nemzetközi szerepvállalásra ösztönözze ellenpólusát.

Obama és Hu elnök megállapodtak a Bush által kezdeményezett párbeszéd folytatásában, ezáltal megalakult a Stratégiai és Gazdasági Párbeszéd, ami a külügyminisztériumnak is nagyobb szerepet adott a kapcsolatok alakításában. A kölcsönös bizalom kialakulását egyéb, a Párbeszéden belül folytatott egyeztetések is elősegítették. Ezek olyan kényes ügyeket tárgyaltak, mint a tengeri biztonság, vagy a kiberkémkedés. (Cambridge University Press, 2010)

A megengedő politika végét Kína erőszakosabb Kelet- és Dél-Kínai-tengeren tanúsított fellépése, valamint a koppenhágai klímakonferencián mutatott negatív pekingi hozzáállás jelentette. Az amerikai fél erősebb válaszát mutatja az, hogy 2010 elején egy 3 milliárd dollár értékű amerikai-tajvani fegyvereladásra került sor, egy hónappal később pedig a dalai láma vendégeskedett a Fehér Házban. Ezzel párhuzamosan a KNK egyre határozottabb követeléseket fogalmazott meg a Dél-kínai-tenger felügyeletével kapcsolatban, egyik alapvető nemzeti ügyévé vált érdekérvényesítése a kérdésben, az USA viszont az ASEAN-országok mögé állt. (Matura, 2020)

A két nagyhatalom szembenállásának egyik jelentős színtere a Délkelet-ázsiai régió. A világ népességének fele él ezen a területen, a szakértők előrejelzései alapján pedig néhány évtized elég lesz hozzá, hogy a globális gazdasági összeteljesítmény fele is ezen a területen termelődjön. A fentiek alapján ez a régió biztos összetűzési pontot jelent Kína és az Egyesült Államok számára, hiszen Washington egyértelmű érdeke, hogy megszilárdítsa jelenlétét és növelje befolyását ezen a területen, ha meg kívánja őrizni nagyhatalmi pozícióját. Ez a KNK számára biztonsági dilemmát jelent, hiszen saját közvetlen környezetében jelenne meg a legnagyobb gazdasági ellenfele, ráadásul az ország számára szükséges a Dél-kínai-tenger fölötti ellenőrzés, hiszen termékei jelentős része ezen keresztül jut el a globális piacokra. Annak érdekében, hogy saját érdekeit is védje, de ne kerüljön közvetlen konfliktusba az USA-val, Kína igyekezett diplomáciai módszerekkel távol tartani a számára kulcsszerepet betöltő országokat az Egyesült Államoktól. (Marshall, 2018)

A Dél-kínai-tenger nem csupán a nemzetközi vizeken történő áruforgalom ellenőrzése miatt fontos a nagyhatalmak számára: a víz alatt potenciálisan megbúvó kőolaj- és földgázkészletek

rendkívül értékessé teszik a területet minden ország számára. Ez több kisebb országot – például Tajvant, Bruneit, Malajziát vagy a Fülöp-szigeteket - is érdekeltté tesz egy saját tengeri terület kapcsán. Ez jelentős konfliktusforrást képezhet Kína és az USA közt, hiszen míg Washington támogatja a kis államok törekvéseit, addig Peking nem érheti el az áhított nagyhatalmi pozíciót ezen területek fölötti ellenőrzés hiányában. (Marshall, 2018)

Az Amerikai Egyesült Államok 2011-ben hirdette meg a Pivot to Asia-t, ami remekül mutatta az amerikai külpolitika fókuszának változását. A Közel-Kelet helyett a Csendes-óceán került a középpontba, ezáltal a tengeri erők több mint fele is erre a térségre csoportosult át. Az új irányvonal leglényegesebb lépései a politikát, a gazdaságot és a diplomáciai kapcsolatokat érintették: a térségben felemelkedő hatalmak irányába történő nyitás, szövetségek megerősítése, a regionális intézményekkel való szoros együttműködés, a demokrácia és emberi jogok támogatása, valamint a kereskedelmi kapcsolatok helyi bővítése nagyobb súlyú volt, mint a haderők átcsoportosítása. A külpolitikai irányváltás abban az időszakban számos bírálatot kapott mind amerikai szakértők, mind az ország kelet-ázsiai szövetségeseinek részéről. (Monroe, 2014)

Washington retorikája egyre szigorúbbá vált Kínával szemben, ahogy a keleti hatalom már szinte az egész Dél-kínai-tengerre igényt tartott. Folyamatossá váltak az összeütközések Kína és Vietnám, valamint Kína és a Fülöp-szigetek között, végül a KNK 2013-ben önkényesen kinyilvánította saját légvédelmi zónájának (ADIZ) létrehozását a Kelet-kínai-tenger területe felett. A Fülöp-szigetek és Vietnám támogatásának demonstrálása érdekében az Egyesült Államok két bombázója repült át az említett területen, ezzel jelezve, hogy nem fogadják el az egyoldalúan létrehozott zónát. (Teshu, 2014)

Ezzel párhuzamosan a Transz-csendes-óceáni Partnerségről (TPP) folytatott tárgyalásokba belépett Malajzia és Japán is. Ez remek lehetőséget biztosított az Egyesült Államoknak, hogy a Transzatlanti Kereskedelmi és Befektetési Partnerség (TTIP) és a TPP révén magához kösse a világ két legfontosabb gazdasági központját, ugyanezzel a lépéssel pedig elzárja Kínát a lehetőségtől. (Schott, 2018)

Válaszként a KNK meghirdette az „egy övezet, egy út”, vagy Új Selyemút kezdeményezést, hogy saját nemzetközi programjának keretein belül karolja fel az Ázsiai és Csendes-óceáni Szabadkereskedelmi Megállapodás (FTAAP) ügyét. Az Obama-adminisztráció során az egyik legmeghatározóbb fordulat Kína nagyhatalmi hozzáállásának megváltozása volt: Hszi Csinping elnök-pártfőtitkár bejelentette az „új típusú nagyhatalmi kapcsolatok” elvét, amely jelezte,

hogy Kína nagyhatalomként tekint magára és hangsúlyozta az USA-Kína együttműködés fontosságát. (Matura, 2020)

Amikor 2015-ben hírek érkeztek kínai mesterséges szigetek épüléséről a Dél-kínai-tengeren, a környező államok érdekei és az USA védelmező szerepe is veszélybe került, így igyekezett megerősíteni kapcsolatait a térségbeli szövetségeseivel. Ennek egyik következménye a Délkelet-ázsiai Tenger Biztonsági Kezdeményezés, ami az USA és Japán között létrejött megállapodás. Ennek értelmében több mint 400 millió dollárt fektettek a régió természeti képességeinek fejlesztésébe. A japán-amerikai együttműködés sikere újabb megállapodásokat indukált az USA részéről a régióban 2015-ben: csapatokat telepítettek Ausztráliába, megkötötték védelmi megállapodásukat a Fülöp-szigetekkel, és a haderő irányítását is megreformálták Dél-Koreában. Ezek a lépések Kína gazdasági növekedésének lassulását célozták. (Marshall, 2018)

Az elmúlt évtizedek során az USA és Kína gazdasági kapcsolatai jelentős mértékben egymásba fonódtak, így a közvetlen szembenállás nem vezet eredményre. A két fél nem tud kiszakadni ebből a körből, mégis felmerül minden oldalról néhány jelentős ellenérzés a másikkal szemben: az amerikaiak jellemzően politikai és gazdasági problémáikat hangoztatják, míg a kínai fél az USA befolyási kísérleteit nehezményezi saját régiójában. Ugyan az éles szembenállás nem opció, a két fél közötti konfliktus egyre élesebb lesz, tekintve, hogy ezen évszázad legmeghatározóbb eseményei az ázsiai és csendes-óceáni térségben fognak zajlani a szakértők előrejelzései alapján. (Szunomár, 2012) Amerikai szemmel a kínai felemelkedés tekinthető nemzetbiztonsági krízisnek, valamint egy megfelelő gazdasági partner felemelkedésének is és az, hogy Washington miként kezeli ezt a helyzetet a jövőben, jelentősen befolyásolja a globális nemzetközi rendet majd a XXI. században.

3.2. A kereskedelmi háború kialakulása

A kereskedelmi háború kezdetét a legtöbb politikai elemző 2018. március 23-ra datálja. Ezen a napon írta alá Donald Trump azt az elnöki memorandumot, amely Kína gazdasági agresszióját célozza, ezzel pedig vámokat vezetett be mind az acélra, mind az alumíniumra. Ugyan a két ország kapcsolatában már jelen voltak bizonyos kereskedelmi feszültségek, ez volt az első olyan lépés, amely nyílt szembenállást tanúsított a keleti nagyhatalommal szemben.

Trump elnök már korábban tett lépéseket a szembenállás irányába, különösen Kína piacgazdasági volta kapcsán: amikor a WTO 2017-ben piacgazdasági státuszt adott a KNK-nak, az USA ezt nem ismerte el, hiszen korlátozta a Trump által előnyben részesített

protekcionalista politikát a kínai vállalatokkal szemben. A volt amerikai elnök 2017 végén kezdett aktívabb konfrontációba Kínával, ennek első megnyilvánulása a 2017 decemberében elfogadott Nemzetbiztonsági Stratégia volt, ami már korlátozások alá vetette Kínát, valamint a kínai tőkét. Ennek értelmében szigorodott az exportellenőrzés, bővült a Kínába nem szállítható termékek listája, valamint korlátozták Kína befektetéseinek mértékét különféle amerikai technológiákba. Az entitáslista is az ez évi stratégia újdonsága volt, ez megtiltotta amerikai vállalatok számára, hogy tőzsdén jegyzett kínai társaságokkal üzleteljenek, mint amilyen a ZTE Corporation is. (Paszak, 2021)

A G20-ak 2019-es oszakai csúcstalálkozóját követően a helyzet hamar eszkalálódott és a felek hamar elkezdtek vámok emelésének útján érdeket érvényesíteni, egyes kínai vállalatok pedig felhagytak az USA-ból származó termékek – különösen mezőgazdasági termékek – vásárlásával. Az Egyesült Államok valutamanipulációval vádolta Kínát, úgy gondolta, hogy ezzel a vámok hatásait kívánja semlegesíteni, valamint inkorrekt versenyelőnyhöz jut általa. Ezzel párhuzamosan Kína perbe kezdett a WTO-n keresztül az Egyesült Államokkal szemben, mert indokolatlannak tartotta a kivetett vámokat. A csúcstalálkozó eredményeit figyelmen kívül hagyva, az USA 125 milliárd USD értékű kínai importra adott ki új vámlistát. A kínai válasz sem maradt el: a KNK 5%-os vámmal sújtotta az amerikai kőolajat és egyéb exportcikkeket 75 milliárd USD értékben. Az USA egyik legjelentősebb lépése a ZTE és a Huawei ellen létrehozott szankciók voltak, hiszen a két cég rendkívül meghatározó szereplő a kínai piacon. Az iparágak fejlődését jelentősen hátráltatta az amerikaiak által kezdeményezett bojkott. (Kapustina-Lipková-Silin-Drevalev, 2020)

Az amerikai piacot a mezőgazdaságot célzó intézkedések érintették legérzékenyebben, ezek közül is a szójabab Kínába irányuló exportja váltott ki nagy visszhangot. Ugyan miután júliusban leállította a szójabab importját, Kína 2018 decemberében már ismét vásárolt a termékből. A folyamat eredményeképp az amerikai mezőgazdasági cikkek exportja kerül a tárgyalások fókuszába, ez pedig végül kivette a kiegészítő vámok alól az amerikai mezőgazdasági termékek egy csoportját. (Kapustina-Lipková-Silin-Drevalev, 2020)

Az Egyesült Államok szemszögéből nézve belső és külső szempontokra oszthatók fel azok az indokok, amelyek miatt az USA protekcionalista lépéseket hoz, nem csak Kínával szemben. A hazai gyártók támogatása a külföldi verseny korlátozásával csökkentheti az USA össz fogyasztását, de növelné az acél- és alumíniumtermékek termelését is, amelyeket nagymértékben érintenek a vámemelések. A hazai termelők támogatása mellett az amerikai folyó fizetési mérleg elhúzódó passzív egyenlege is belső tényezőnek tekinthető. A Kínával

folytatott kölcsönös kereskedelem fontos tényező, amely befolyásolja az Egyesült Államok folyó fizetési mérlegének hiányának növekedését, ezáltal kiélezve a két fél közötti konfliktust.
(Kapustina-Lipková-Silin-Drevalev, 2020)

4. A kereskedelmi háború hatása

A két ország között kialakult kereskedelmi háború nem csak a hagyományos értelemben vett kereskedelmi kapcsolatokban érezteti a hatását. A fennálló verseny az élet minden területét befolyásolja, nem csak Kína és az USA lakossága kapcsán. A nap mint nap létrejövő fejlesztések, folyamatos innovációk is sok esetben az előny megszerzésére irányuló folyamatos fejlesztések eredményei.

A fejezetben megvizsgálom, hogy Donald Trump elnöksége alatt milyen volt a két állam kapcsolata, különös tekintettel a kereskedelmi szembenállás kapcsán hozott lépésekre. Mivel dolgozatom elsődlegesen gazdasági adatokra vonatkozó hipotézisek vizsgálatára épül, így arra helyezem a fókuszot a kapcsolatok alakulásának elemzése során is.

Joe Biden elnöki periódusa még nem ért véget, ám már remekül lehet vizsgálni, hogy az elmúlt négy évhez képest hogyan változott az Egyesült Államok kereskedelmi politikája. Hipotéziseim Kína kereskedelmi teljesítményére és az USA külpolitikai nyitására vonatkoznak, így a jelenlegi elnöki periódus kapcsán a két ország gazdasági mutatóit és külpolitikai kapcsolatait veszem górcső alá.

4.1. A két nagyhatalom kapcsolata a konfliktus kezdete óta

Kínában a Kereskedelmi Minisztérium 2018 júniusában megállapította, hogy az Egyesült Államok kereskedelmi háborút indított Kína ellen, ami először abban nyilvánult meg, hogy kölcsönös vámokat vetettek ki egymás áruira. A konfrontáció hónapokig tartott, és az év végére Trump és Hszi megállapodott egy esetleges 90 napos tűzszünetben 2018. december 1-jétől. A fegyverszünet után a két ország nem jutott egyezsége, mert Trump Kínát akarta teljes megadásra kényszeríteni, Kína viszont tisztában volt a kereskedelmi ráutaltság által kínált lehetőségekkel.

A kereskedelmi háború kezdetét követően Donald Trump elnökségének évei következtek, ami a szembenállás legtöbb korlátozásának adott helyet. Az alábbi táblázatban bemutatom, hogy melyik oldal milyen korlátozást kezdeményezett és eszközölt, annak érdekében, hogy saját helyzetét fordítsa előnyösebbre a kereskedelmi háború kapcsán.

USA	KÍNA
Az Egyesült Államok 30%-os vámot vet ki a napelemekre és 20 %-os vámot a mosógépekre a 201. szakasz szerinti két esetben. A napelemek tarifái négy év alatt, a mosógépek tarifái három év alatt megszűnnek. (2018. 02.07.)	Kína 15-25 %os vámot vet ki 2,4 milliárd USD értékben az Egyesült Államokból származó importra, megtorlásul az Egyesült Államok acél- és alumíniumvámjaira. (2018.04.02)
Az Egyesült Államok 25 %-os vámot vet ki a Kínából és más országokból származó alumínium behozatalára, ideiglenesen mentesítve Argentínát, Ausztráliát, Brazíliát, az Európai Uniót, Kanadát, Mexikót és Dél-Koreát. (2018.03.23)	Kína megszünteti az úgynevezett MNF vámot a gyógyszerkészítményekre (2018.05.01.)
Az Egyesült Államok kiterjeszti az acélra és alumíniumra vonatkozó vámokat Kanadára, Mexikóra és az Európai Unióra. (2018.06.01.)	Kína bejelentette, hogy megszünteti az amerikai cirokexportra kivetett dömpingellenes vámokat az USA-Kína kereskedelmi háborúra vonatkozó szabályozás eredményeként. (2018.05.18.)
Az Egyesült Államok 25 %-os vámot vet ki a 34 milliárd dolláros Kínából származó import felülvizsgált listájára (1. lista). (2018.07.06.)	Kína megszüntette a fogyasztási cikkekre, autókra és információtechnológiai termékekre vonatkozó legnagyobb kedvezményes.vámokat. (2018.07.01.)
Az USA 25 %-ról 50 %-ra emeli a vámot a Törökországból származó acélimportra. (2018.08.15.)	Kína 25 %-os vámot vet ki az Egyesült Államokból származó, 34 milliárd dolláros import felülvizsgált listájára, megtorlásul az Egyesült Államok által hozott július 6-i vámok ellen. (2018.07.06.)
Az Egyesült Államok 25 %-os vámot vet ki a 16 milliárd dolláros Kínából származó import felülvizsgált listájára (2. lista). A július 6-i akcióval együtt ezzel befejeződik a vámok kivetése az első 50 milliárd dollár értékű kínai importra. (2018. 08.23.)	Kína 25 %-os vámot vet ki az USA-ból származó 416 milliárd dolláros import felülvizsgált listájára, megtorlásul a 301. szakasz augusztus 23-i vámtételei miatt. (2018. 08.23.)
Az Egyesült Államok 10 %-os vámot vet ki 200 milliárd dollár értékű Kínából származó importra (3. lista). 2019. január 1-től 25 százalékra emelkednek a tarifák. (2018.09.24.)	Kína 25 %-os vámot vet ki az Egyesült Államokból származó import 16 milliárd dolláros felülvizsgált listájára, megtorlásul az augusztus 23-i vámokra. (2018.09.24.)
Az USA csökkenti a tarifákat a napelemekre és a mosógépekre. az első bejelentés szerint. (2019.02.07.)	Kína csökkenti az ipari termékekre kivetett vámokat. (2018.11.01)
Az USA mentesíti Kanadát és Mexikót az acélra és alumíniumra kivetett vámok alól. (2019.05.20.)	Kína felfüggeszti a 2018. július 6-án bevezetett megtorló vámokat az amerikai autók és alkatrészek behozatalára. (2019.01.01.)
Az Egyesült Államok 50 %-ról 25 %-ra csökkenti a vámot a Törökországból származó acélimportra (2019.05.21.)	Kína csökkenti az MFN-vámokat 2019-re. (2019.01.01.)
Az Egyesült Államok a vámtarifát 10 %-ról 25 %-ra emeli a 200 Wan értékű importra (3. lista). Az USA bejelentette, hogy a „május 9-ig vizen lévő termékekre továbbra is 10 %-os vámot kell fizetni mindaddig, amíg június 1. előtt megérkeznek az Egyesült Államok belépési kikötőjébe. A dátumot később június 15-re módosították (2019.06.01.)	Kína megemeli a vámokat a terméklista egy részére. Megtorlásként az Egyesült Államok is június 1-től. (2019.06.01.)
Az Egyesült Államok 15 %-os vámot vet ki 101 milliárd dolláros importra (4A lista). (2019.09.01.)	Kína csökkenti az IT-termékekre kivetett MFN-vámokat (2019.07.01.)

Az Egyesült Államok vámokat vet ki egyes európai termékek behozatalára, miután a WTO engedélyezte a megtorlást az EU-LARGE polgári repülőgépekkel kapcsolatos vitában. (2019.10.18.)	Kína megemeli a vámokat az Egyesült Államokból származó import 75 milliárd dollárnyi részhalmozására, megtorlásul a 4A listán szereplő, az USA által kivetett vámok ellen. (2019.09.01.)
Az Egyesült Államok bejelentette, hogy megállapodást köt Kínával a 2020 januárjában írandó jogi szövegről. Az Egyesült Államok eltörli a 151 milliárd dolláros Kínából származó importra vonatkozó vámot (4B lista). és Kína lemond a tervezett megtorlásról. (2019.12.13.)	Kína tovább csökkenti az MFN-vámokat egyes termékekre. (2020.01.01)
Az Egyesült Államok csökkenti egyes Japánból származó behozatalra kivetett vámokat, amint életbe lép az USA-Japán kereskedelmi megállapodás. (2020.01.01)	Az Egyesült Államok és Kína első fázisú megállapodást ír alá Washingtonban. 2020. február 14-én lép hatályba. Kína további 200 milliárd dollár értékű amerikai áru- és szolgáltatásexport vásárlását vállalja 2020-ban és 2021-ben. Bár nem része a jogi megállapodásnak. mindegyik tasak azt is jelzi, hogy felére csökkenti a 2019. szeptember 1-jén bevezetett kétoldalú vámtarifákat. (2020.01.15.)
Az Egyesült Államok csökkenti az első bejelentésnek megfelelően. (2020.02.07)	Az első fázisú megállapodás hatályba lép. (2020.02.14)
Az Egyesült Államok kiterjeszti a szabályozásokat egyes acél- és alumíniumfelhasználó termékek behozatalára, beleértve a Kínából származó importot is. (2020.02.08)	Kína 50 %-kal csökkenti a 2019. szeptember 1-jén bevezetett megtorló vámokat. (2020.02.14)
Az USA 15 %-ról 7,5 %-ra csökkenti a 101 milliárd dolláros Kínából származó import vámját (4A lista) (2020.02.14.)	Kína csökkenti az IT-termékekre kivetett MFN-vámokat. (2020.07.01.)
Az Egyesült Államok kiigazítja a vámokat a kiválasztott európai termékek behozatalára az EU-LARGE polgári repülőgépek közötti vitában a WTO megtorlási engedélyének részeként. (2020.03.05)	Az Egyesült Államok újra bevezeti a vámokat vagy 10 %-t bizonyos Kanadából importált alumíniumtermékekre. (2020.08.16.)
Az Egyesült Államok megszünteti 10 %-os vám újbóli bevezetését egyes Kanadából importált alumíniumtermékekre. (2020.09.01)	Kína csökkenti az MFN-vámokat egyes termékekre. (2021.01.01)
Az Egyesült Államok csökkenti bizonyos Japánból származó behozatalra kivetett vámokat az USA-Japán kereskedelmi megállapodás fokozatos bevezetése miatt. (2021.01.01.)	
Az Egyesült Államok kiigazítja a vámokat a kiválasztott európai termékek behozatalára az EU-LARGE polgári repülőgépekkel kapcsolatos vitában a WTO megtorlási engedélyének részeként. (2021.01.12)	
Trump-adminisztráció elhagyja hivatalát. (2021.01.20)	

3. ábra: A kereskedelmi háború lépései a Trump adminisztráció során (Bown-Kolb, 2021)

Látható, hogy nagyjából egyelő a hozott lépések száma, mégis a táblázat alapján az Amerikai Egyesült Államok tűnik inkább a kezdeményező félnek. Az is megfigyelhető, hogy az USA politikája nem kifejezetten a Kínából behozott termékek ellen szól, hanem sokkal inkább átfordul egy protekcionista politikába, így minden belső gazdaságát hátrányosan érintő kereskedelmi folyamat ellen lépéseket tett.

Az Egyesült Államok politikájára a Trump-adminisztráció idején amúgy is a protekcionizmus volt jellemző. Néhány árucikk kereskedelme különösen érzékenyen érintette az amerikai vezetést. A napelemek, a mosógépipar és az acél- valamint alumíniumipar került a középpontba.

A napelemek kapcsán a Quote Company 2015-re jelentősen csökkentette a napelemek árát, miközben a napelemek telepítésének száma globálisan rendkívüli mértékben növekedett. Az ilyen beruházások egyik elsődleges támogatója Kína lett, a globális termelés több, mint 30%-át tudhatta magáénak, így a két ország közül a keleti szuperhatalom került előnyösebb helyzetbe. (Bimantara, 2018)

Trump egy másik aggodalma a Kínából importált mosógépek száma volt, ami nézetei szerint veszélyeztette az amerikai mosógép-ipart. A KNK-ból évente 1,2 millió darab mosógép érkezett az Egyesült Államokba. Az USA mosógép-iparának mértéke 2014 és 2017 között 7,5 millióról 9 millióra nőtt, azonban ebben a számban az export mértéke nem éri el az import felét sem. A kereskedelmi deficit érdekében kellett az Egyesült Államoknak külön szabályozást kivetnie a 40-50%-os vámokat mind a napelemekre, mind a mosógépekre.

Washington egyik fő fókusza az amerikai acélipar fejlesztése volt, amelynek fejlődését szintén veszélyeztették más országok piacai. A világ acéltermelése kapcsán 2017-re Kína lett a domináns szereplő a piacból való 49,2%-os részesedésével. Emellett az acél újra felhasználásával kapcsolatos technológiák miatt az acéltermelés jelentősége világszerte lassan csökken, ami szintén negatívan érinti az amerikai és kínai ipart is. Az így kialakult túlkínálat csökkentette az acél piaci árát, ez pedig az amerikai acélipart rendkívül terhesen érintette volna a beavatkozások nélkül. Az alumíniumiparral kapcsolatos vámok ugyanezen okból kerültek a kereskedelmi háború korlátozásai közé. (Bimantara, 2018)

A fentiek mellett a protekcionista vámpolitikát kiegészítette a belső piac munkalehetőségeinek védelme. Ehhez szorosan kapcsolódott az elnöki ciklus bevándorláspolitikája: a bevándorló munkások korlátozásával igyekezett az őshonos amerikaiaknak több munkalehetőséget biztosítani. (Bimantara, 2018)

Fontosnak tartom megvizsgálni a hipotéziseim kutatásához a kereskedelmi háború előtti külkereskedelmi és gazdasági adatokat mindkét ország esetében. Ennek kapcsán ugyan nem

lehet néhány diagramból és adatból pontos következtetést levonni, mégis megfelelő vizsgálati adatot biztosítanak az általam felállított hipotézisek cáfolásához vagy alátámasztásához. Ennek érdekében az általam vizsgált adatok a két ország kapcsán a következők: GDP, a közvetlen külföldi befektetések, valamint a két ország kereskedelmi mérlege, az export és az import mértéke. Az összehasonlítás során kitérek a kereskedelmi háború előtti helyzetre, vagyis 2017 számaira, valamint a jelenleg elérhető legfrissebb lezárt évi, így 2021-es adataira.

GDP

A Világbank adatai alapján az Egyesült Államok GDP-je 2017-ben 19,43 billió USD volt, ez a szám 2022-re már 23 billió USD-re nőtt. Kína esetében ugyanezek adatok 2017-ben 12,31 billió USD volt, a tavalyi évben pedig már 17,73 billió USD. Látható, hogy a bruttó hazai termék összértéke mindkét esetben az USA-ban volt magasabb, ám míg az Egyesült államok 18,31%-os GDP növekedést produkált az említett periódusban, addig a Kínáé 44%-ot is meghaladó emelkedést ért el. Ezen adatok kapcsán megállapítható, hogy ugyan az USA még mindig többet termel, a kínai fejlődés mértéke több, mint duplája versenytársának, így néhány éven belül, hasonló fejlődési ütemben, le is körmögheti azt.

Közvetlen külföldi befektetések

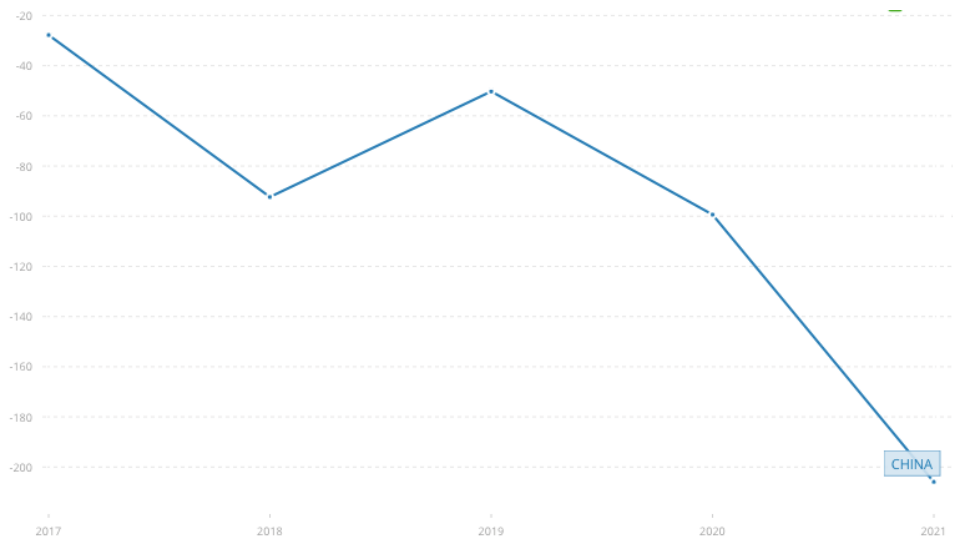
A közvetlen külföldi befektetések mértékéből is sok mindent le lehet szűrni a kereskedelmi háború hatásai kapcsán. Az Egyesült Államok 2017-ben 28,59 milliárd USD értékben fektetett be külföldön, ez a szám pedig egy mélyrepülést követően 2021-re 51,68 milliárd USD értéket ér el. Ennek ellenére a diagramon láthatók a kereskedelmi háború hatásai, hiszen a 2018-2019-es években a mutató negatív értéket produkált.

4. ábra: Az Egyesült Államok közvetlen külföldi befektetései (2017-2021)

Forrás: Világbank, 2022

Ezzel szemben a kínai tendencia teljesen mást mutat, hiszen az ország már a vizsgált időszak elején is -27,79 milliárd USD közvetlen külföldi befektetéssel rendelkezett, ez a szám pedig a vizsgált időszak végére szinte egyenletes ütemben csökkent -205,94 milliárd USD-re.

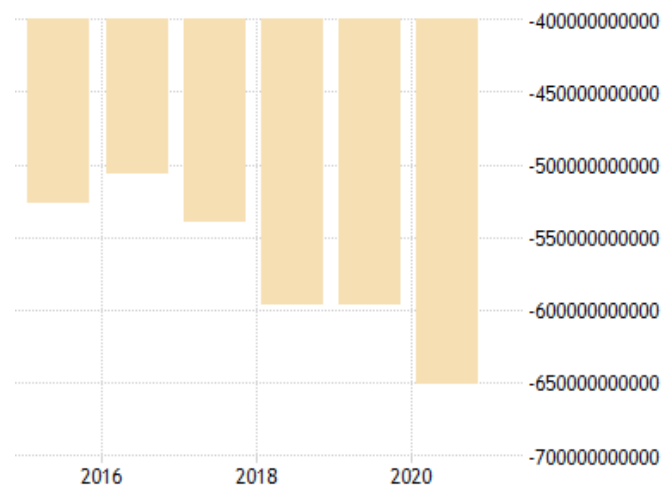
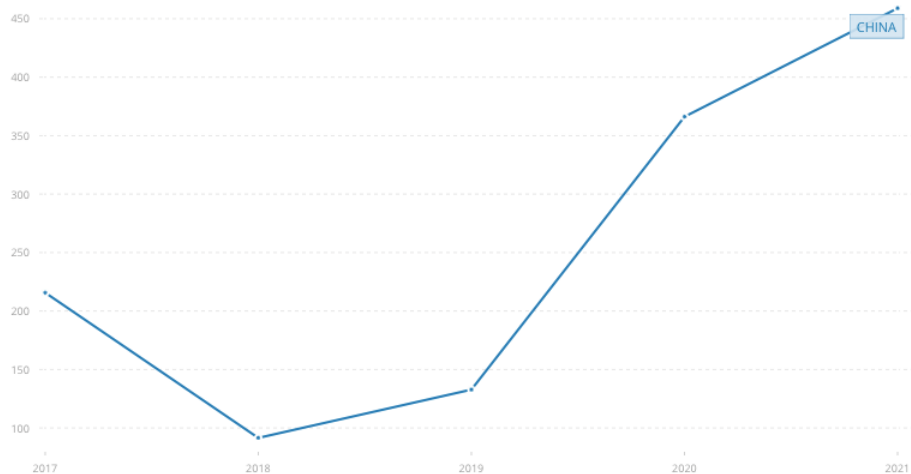

5. ábra: Kína közvetlen külföldi befektetései (2017-2021)

Forrás: Világbank, 2022

Kereskedelmi mérleg

A két ország kereskedelmi mérlegét összehasonlítva látható, hogy Kína egyértelműen sokkal pozitívabb külkereskedelmi mérleggel rendelkezik és rendelkezik mostanáig. Míg a keleti szuperhatalom külkereskedelmi mérlege végig pozitív adatokat, sőt, növekvő tendenciát produkál, míg az Egyesült Államok adatai folyamatosan hatalmas deficitet mutatnak. Ez nem jelenti szükségszerűen a gazdaság hátrányosabb helyzetét, ám mindenképp egy olyan helyzetet teremt a két állam kapcsán, amelyben az Egyesült Államok sokkal jobban a kínai iparra és kínai import termékekre van utalva, mint fordítva. Kína ezzel szemben még mindig inkább exportra termel, ezzel elősegítve gazdaságának gyors ütemű fejlődését.

6. ábra: Kína és az USA külkereskedelmi mérlegei a 2017-2021 periódusban
 Forrás: Világbank, 2022

Kereskedelmi partnerek - import

Fontosnak tartom kiemelni az USA legnagyobb kereskedelmi partnerei kapcsán történt változásokat a vizsgált időszakban. Ezt azért kiemelten fontos vizsgálni, mert a két ország külkereskedelmi mérlege alapján az Egyesült Államok az a fél, amelyik sokkal nagyobb mértékben szorul a Kínai behozatalra, mint fordítva. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a KNK ne lenne nagy mértékben az amerikai felvevőpiacra utalva, ám a kapcsolat mégis az ő irányába tolódik előnyösebben.

Az alábbi ábrán látható, hogy az Egyesült Államok legnagyobb kereskedelmi partnereinek sorrendje nem változott, ugyanúgy Kína, Mexikó, Kanada, Japán és Németország voltak a legnagyobb kereskedelmi partnerek mind 2017-ben, mind 2020-ban.

Kereskedelmi partner	Import (USD) - 2017	Partner részesedése az adott év teljes importjából (%) - 2017	Import (USD) - 2020	Partner részesedése az adott év teljes importjából (%) - 2020
Kína	525 764 714,74	21,86	457 164 215,51	19,1
Mexikó	315 733 533,68	13,13	328 861 803,53	13,67
Kanada	305 647 659,43	12,71	276 195 545,88	11,48
Japán	139 733 004,18	5,81	122 483 985,44	5,09
Németország	119 962 970,80	4,99	117 393 017,84	4,88

7. ábra: Az USA legnagyobb kereskedelmi partnerei és részesedésük az adott és importjából - 2017 és 2020

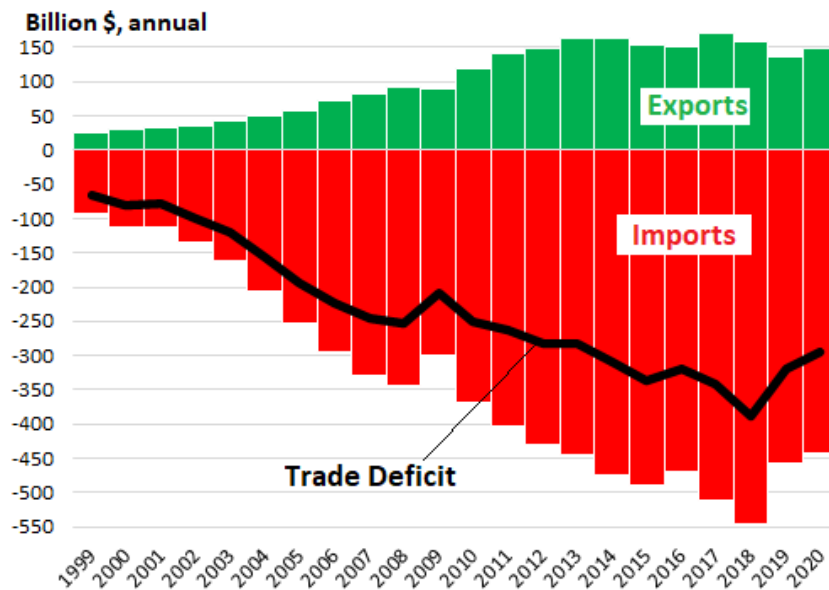
Forrás: WITS, 2022

Látható, hogy Kína esetében maga az import értéke csökkent, viszont a partner részesedése az adott év teljes importjából alig módosult százalékosan. Mégis elmondható, hogy az amerikai oldal részéről kivetett kereskedelmi korlátozások valóban értek el minimális eredményt a külkereskedelmi deficit kiegyenlítésével kapcsolatban, mégsem tudott a nyugati szuperhatalom érdemben elszakadni Kínától.

Fontos megjegyezni, hogy az adatokat valamennyire torzítják a COVID-19 vírus kapcsán hozott korlátozások, amelyek az egész világkereskedelmet visszavetették hosszú hónapokra, különösen a 2020-as év első felében, ez pedig minden gazdasági mutatón megfigyelhető. A többi kereskedelmi partner esetében ugyan nem figyelhető meg ilyen mértékű visszaesés, mégis szem előtt kell tartani, hogy a járvány Kínára volt talán a legnagyobb hatással a korlátozásokat tekintve.

A 8. ábra remekül szemlélteti, hogy pontosan hogyan alakult az USA kereskedelmi deficitje Kínával szemben az elmúlt két évtizedben. Látható, hogy a kereskedelmi háború hatására valóban csökkenő tendenciát mutatnak az adatok, így elmondható, hogy az intézkedések hatása a kérdésben valóban pozitív és az amerikai érdekeket valóban elkezdte kielégíteni. A Biden-adminisztráció folytatta Donald Trump protekcionista politikáját, sőt, sok esetben sokkal keményebb fellépést alkalmaz, mint elődje. A jelenlegi washingtoni álláspont szerint az erős intézkedések, többet közt tiltólisták és magas vámok – amelyek az amerikai cégekre is hátrányos hatással lehetnek – hosszú távon jövedelmezők lesznek a nyugati fél számára stratégiai szempontból.

8. ábra: Az USA-Kína kereskedelmi deficit
 Forrás: wolfstreet.com

Washington immár négy éve folytat gazdasági hadviselést Pekinggel szemben, azonban az amerikai érdekek és hosszútávú célok a konfliktus kimenetére vonatkozóan nem egyértelműek. Ez év októberében azonban az USA Ipari és Biztonsági Hivatala újabb korlátozásokat jelentett be a Kínába irányuló exportra a félvezetők, chipgyártó berendezések és szuperszámítógép alkatrészek kapcsán, ami azt jelzi, hogy a kínai képességet gyengítésére játszanak. Ez megnehezíti Kína fejlődését a mesterséges intelligencia kapcsán, ez pedig szinte az összes fejlett és fejlődő iparágat visszaveti, hiszen Kína saját félvezetői nem képesek olyan élvonalbeli chipek előállítására, mint az Egyesült Államok. (Baterman, 2022)

Az elmúlt években egyébként számtalan intézkedés korlátozta a technológia Kínába történő áramlását, az egyik legfontosabb az Entity List, ami a kijelölt cégeknek megtiltotta, hogy engedély nélkül importáljanak amerikai árukat. A listán szereplő vállalatok száma a 2018-as 130 cégről már 532-re emelkedett 2022-re, tartalmazza szinte az összes vezető kínai chipgyártó céget, a szuperszámítástechnikai szervezeteket, valamint a szoftver- és hardvergyártókat is.

Joe Biden októberi lépését hamar követni fogja a kínai válasz, ami várhatóan a kulcsfontosságú ásványi anyagok blokkolása, vagy a legnagyobb amerikai cégek – mint a Microsoft, az Apple, vagy a Tesla – megbüntetése, de az ország a WTO-n belül is nyújthat be panaszt a lépések kapcsán. (Baterman, 2022)

Mindenképp észre kell vennünk, hogy a kereskedelmi háborúval kezdődött technológiai leválás Kínáról valamennyire újra rajzolta a nemzetközi rendet és kereskedelmi szövetségeket, de még egyes országok technológiai politikájára is erős hatást gyakorolt.

4.2. A kereskedelmi háború legfőbb területei

A kereskedelmi háború kapcsán fontos bemutatni, hogy a gazdasági élet milyen területeit érintette. Dolgozatom elején ismertettem, hogy a két ország közötti szembenállás ezen formája olyan területeket is érint, amelyeket a korábbiakban nem, vagy nem szándékosan érintett egy ellenségeskedés. Ebben az alfejezetben bemutatom, hogy melyik az a három terület, amelyet jelentősen érintett az elmúlt évek kapcsolatainak alakulása.

4.2.1. Pénzügyi szektor

A kereskedelmi háború egyértelműen érezte hatását a pénzügyi szektorban, az árfolyampolitika kapcsán rendkívül meghatározó volt a szembenállás. A People's Bank of China az elmúlt évtizedekben monetáris- és árfolyampolitikáját a gazdaság igényeihez igazította: a jüant mindig próbálta a dollár értékével egy sávban tartani és elkerülni a túlzott erősödést. A 2005 és 2015 közötti időszakban a dollárral szemben a jüan 35 százalékos erősödést produkált, a kereskedelmi háború kirobbanása utáni közvetlen időszakban pedig 8 százalékos veszteséget értett el. (Boros-Kolozsi, 2019)

Washington úgy gondolta, hogy Kína mesterségesen tartja alacsonyan a valuta árfolyamát, ez a manipuláció pedig a külkereskedelmi mérleg egyensúlytalanságaihoz jelentős mértékben hozzátesz. Amikor 2019-ben az amerikai pénzügyi tárca deklarálta a kínai árfolyam manipulációt, a kereskedelmi háború egy újabb gazdasági aspektusban nyitott ellentétet.

Az USA-nak óvatos lépéseket kellett tenni a monetáris háború kapcsán, hiszen Kínának minden eszköz a kezében van a dollár bedöntésére: a tulajdonában lévő államkötvények eladásával, a ritkaföldfémek kivitelének tilalmával, valamint a Kínában letelepedett amerikai cégek ellehetetlenítésével súlyosan károsítja az amerikai gazdaságot. A keleti óriás lehetőségei adottak, ám a szankciókkal rendkívül óvatosan kellett bánnia, nehogy a nemzetközi közösség bizalmát veszítse a kínai bányászatban azáltal, hogy a technológia által hasznosított ásványok termelésébe belenyúl. A legerősebb fegyvere mégis a vállalatok ellehetetlenítése lenne: a több mint 80 milliárd dollár értékben befektetett működőtőke rendkívüli mértékben fejleszti az USA gazdaságát. (Matura, 2019)

4.2.2. Információ- és kommunikációtechnológia

Két regnáló nagyhatalom közti konfliktus már a régóta nem csak fizikai valójában nyilvánul meg. Az információ- és kommunikációtechnológia kapcsán a nagyhatalmiság két olyan aspektusa kerül előtérbe, amelyek csak évszázadunkban nyertek igazán hatalmi jelentőséget. Napjaink technológiája folyamatosan fejlődik, így az információ és kommunikáció területén szerzett új technikák, ismertek a geopolitikai szembenállás egyik jelentős színterévé fejlődtek.

A biztonságpolitika kapcsán a kibertechnológiai fejlődés és a kiberbiztonság kiemelt figyelmet kapott, hiszen nem csupán mindennapi adatainkat, de az államok nemzetbiztonsági információit is védeni szükséges. Az USA és Kína szembenállása más célokkal indult ezen a területen: a kibertér eddig szűznek számított innovációk terén, így a keleti szuperhatalom szeretett volna újat nyújtani, elérni, hogy ő legyen az egész ágazat legfőbb fejlesztője. Az Egyesült Államok természetesen nem maradhatott le egy ennyire kritikus kérdésben, egyrészt nagyhatalmi pozíciójának megőrzése, másrészt nemzetbiztonsági érdekeinek kibertérben történő védelme miatt. Az, hogy mindkét fél ennyire aktívan szerepet vállalt a kibertér kapcsán, azt mutatja, hogy a kiberhadviselés válhat az első számú szembenállási formává évszázadunkban. (Boros-Kolozsi; 2019; pp.273.)

Az elmúlt években az internet, a távközlési technológia, valamint a kvantumtechnológiához kapcsolódó adatfeldolgozási és adatátviteli innovációk a két nagyhatalom vezető fejlesztési és gazdasági területévé nőttek. A hidegháború óta az Egyesült Államok meghatározó szerepet játszik az erre épülő iparágakban, részben azért, mert a fejlett nyugati országokban a legelterjedtebb és legnépszerűbb távközlési berendezések és közösségi felületek (Apple, Google, Facebook) anyacégei amerikai kezében vannak, vagy amerikai érdekeltségűek. Ennek ellenére Kína kezdi utolérni, sőt bizonyos szempontból megelőzni az Egyesült Államokat ezen a területen is.

Ahogy más területeken, úgy a telekommunikációs vállalatok kapcsán is megfigyelhető jelenség, hogy Kínába helyezték át székhelyüket az elmúlt évtizedben, így a gyártás során kiszivárgó technológiák is könnyebben kínai fejlesztők kezébe kerültek. Mind a Huawei, mind a ZTE 5G szolgáltatása is olyan lépéselőnyt jelent az amerikai versenytársakkal szemben, amelyekhez nagyban hozzájárult az említett jelenség.

Az USA természetesen nem nézheti karba tett kézzel a kínai márkák és technológiák népszerűsödését, így Washington hangot adott abbéli aggodalmának, hogy a kínai telekommunikációs cégek a Kínai Kommunista Párt befolyása alatt állnak. Ez olyan

megkérdőjelezhető szándékú állami adatgyűjtést feltételez, amely nem csak piaci előnyhöz juttatja a kínai vállalatokat, de illegális is. A fenti indokok miatt tiltották ki végül az USA-ból és az EU-ból is a Huawei márka termékeit.

A kvantum-adattovábbításhoz kapcsolódó fejlesztések is a szembenállás jelentős pontját képezik: Kína 2013-2018 között az USA előtt járt a területen. Az Egyesült Államokban végül 2019-ben megalkották a legnagyobb teljesítményű számítógépet, így a nyugati szuperhatalom ismét előnyhöz jutott. 2019-ben a Google bejelentette az általa fejlesztett kvantumszámítógépet, amivel forradalmasította az egész piacot (Gibney; 2019): az új fejlesztés a hagyományos biztonsági és kódolási védelmet nagyon hamar képes feltörni, ezzel új kihívások jelentek meg mindkét ország részéről az adatvédelem és nemzetbiztonsági információik védelme tekintetében.

Ahogy egyre több adat halmozódik fel a virtuális térben, a technológia fejlődése egyre nehezebbé teszi annak védelmét, és mindkét félnek egyre többet kell befektetnie a mesterséges intelligencia és a kvantumtechnológia fejlesztésébe. Ez teljesen új lendületet adhat a gazdasági növekedésnek a következő évtizedekben. Mindkét ország vezetői piacvezetők akarnak lenni ezen a téren, ezért Kína 4900 milliárd dollár fejlesztési forrást különített el a 2030-ig kitűzött célok eléréséhez, míg Washington közel 4500 milliárd dollárt fektetett fejlesztési forrásokba. (Empsak; 2017) Míg Kína laza egyéni jogkezelése előnyös a fejlesztéshez szükséges adatok gyűjtése szempontjából, egy ilyen rendszer rugalmassága nem tudja felvenni a versenyt az amerikai felsőoktatási rendszer és a kapcsolódó K+F-programok támogatásával, ami továbbra is előnyös helyzetbe hozza az amerikai piacot.

Maga a kiberbiztonsággal kapcsolatos konfliktus a Trump-éra alatt éleződött ki, már Obama elnöksége idején is megkülönböztetett figyelmet kaptak a kiberbűntények és az azokat megelőző szabályozások. A kiberbiztonsági kérdéseket rendező dokumentumot 2015-ben írták alá, ez az országot közötti védelmi különbségeket igyekezett csökkenteni. Kína ezzel párhuzamosan igyekezett elkülöníteni saját kiberterét, ezáltal a keleti telekommunikációs piacokhoz való nyugati hozzáférés nagyon korlátozott, ezzel is protekcionista politikáját erősítve ezen a területen.

„A kínai kormányzat ugyanakkor nemcsak a cégekre, hanem az állampolgáira is kiterjeszti az elektronikus megfigyelést, a kínai hadsereg és a kormányzat szolgálatában és megbízásából is több tízezer alkalmazott figyeli a kínai interneten megjelenő információkat, és a nem támogatott tartalmakat törlik, illetve letiltják.” (Boros-Kolozsi; 2019; pp.274.)

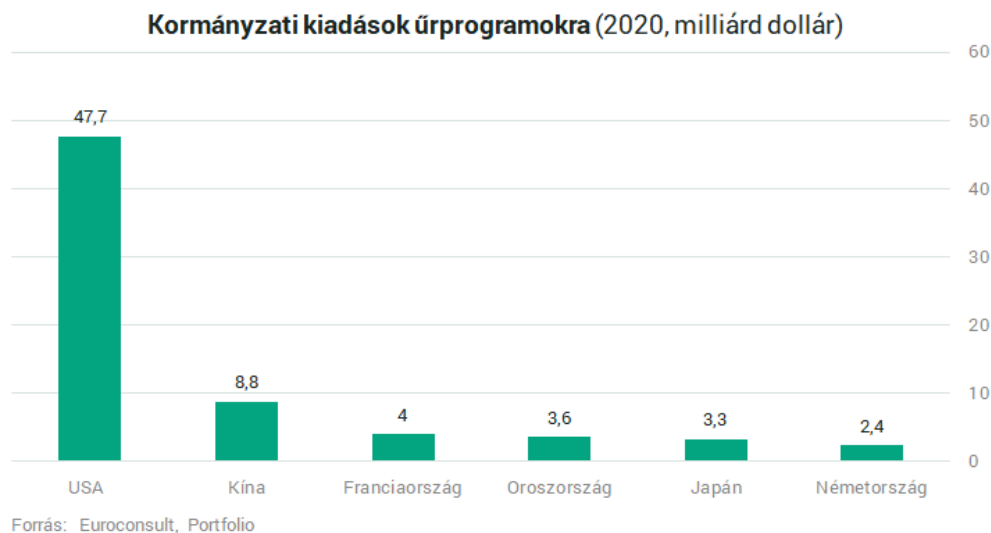
Alapvetően a kibertér egy folyamatosan változó, rendkívül megfoghatatlan geopolitikai tér, amiben véleményem szerint nem lehet tartós előnyre szert tenni. A pillanatnyi vezetői szerep ugyan megadhatja a tartós vezetés illúzióját, de bármelyik fél előállhat egy olyan fejlesztéssel, ami teljesen felborítja a terület hatalmi viszonyait. Ennek ellenére fontossága nem megkérdőjelezhető, különösen biztonságpolitikai szempontból. Így, ha nem is a tartós előny kialakítása, de nemzetvédelmi érdekek miatt mindenképp szükséges a folyamatos kutatás és fejlesztés az innovációk kapcsán.

A kiberbiztonsági incidensek egyre nagyobb figyelmet kapnak a médiában is, ám ez a valós eseményeknek csupán minimális százalékát képezheti, ami bekerül a köztudatba. Ugyan nemzetbiztonsági szakértől szerint az Egyesült Államok oktatási programjának köszönhetően rendelkezik némi előnnyel (Boros-Kolozsi, 2019), a kutatáson alapuló terület nem számszerűsíthető egyszerűen, így azt is nehéz felmérni, hogy a KNK mennyivel van lemaradva tőle, ha ez a technológiai rés még létezik egyáltalán.

4.2.3. Űripar

Az űr nem ismeretlen geopolitikai helyszín a nagyhatalmak szembenállását figyelembe véve. Már a hidegháborúban is megkezdődött a Szovjetunió és az USA konfrontációja, amely a folyamatos űrfejlesztésekben nyilvánult meg. Ennek köszönhető, hogy az Egyesült Államok már az 1980-as évektől kezdve folytat aktív űrpolitikát is, a Reagan-adminisztráció óta. Kína csak Mao kezdeményezésére indított űrprogramot, az első olyan űrrepülésre pedig, amin ember is részt vett, csak 2003-ban került sor. Az ezredfordulót követően azonban a kínai fejlesztésű űrtechnológiák is egyre inkább felzárkóztak az amerikaihoz, így 2018-ban már saját holdjárót indított a KNK a Hold sötét oldalára. (Vörös, 2021)

A föld körüli űrnek is vannak bizonyos stratégiai pontjai. A különböző országok által felbocsátott műholdak is elérhetik ezeket a helyzeteket, hogy a legkevesebb eszközzel tudják biztosítani bizonyos funkciók teljes lefedettségét szerte a világon. Ezért olyan fontos az időben történő válaszlépések és fejlesztések az űrprogramok kapcsán. (Dolman, 2002) Véleményem szerint ez egy kicsit hasonlít a kontinensek felfedezéséhez, hiszen a megfelelő technológiával rendelkező gazdasági és politikai nagyhatalmak egy eddig ismeretlen, általunk lakatlan területet próbálnak elfoglalni. Ez plusz lépéselőnyt biztosít számukra, így fejlődési lehetőségük, befolyásuk is megnő.

9. ábra: Kormányzati kiadások űrprogramokra (2020, milliárd USD)
Forrás: Portfólió, 2021

Az űrrel kapcsolatos kérdések a mai napig nem csillapodtak, sőt, a verseny kiélezettebb lehet, mint az elmúlt évtizedekben bármikor, hiszen 2021 elején Kína is sikeresen Mars körüli pályára állította egyik űreszközét. A 2021 májusára tervezett Marsra szállás e tekintetben az Egyesült Államok után a második lett, ezzel komoly presztízst szerezve magának. (Vörös, 2021) Ráadásul ez egybeesett a Kínai Kommunista Párt megalapításának 100. évfordulójával, ami szintén megerősíti a kínai kommunizmus funkcióját és versenyképességét.

Az ázsiai ország egyre inkább az űrben való teljes dominancia elérése érdekében tesz lépéseket, így 2049-ig saját űrállomást is igyekszik építeni, amely alternatíva lehet az ISS (Nemzetközi Űrállomás) helyett. A jelenlegi helyzet Kínának kedvez, hiszen a Nemzetközi Űrállomás finanszírozása 2025 után problematikus, így az európai ügynökség főigazgatója állást foglalt ebben a kérdésben: szerinte a Kínával való együttműködés lehet a kulcsa az űrbéli jelenlétnak az ország hatalmas kapacitásai által. (Williams; 2019)

Véleményem szerint, Kína egy igen nagy potenciállal és számos lehetőséggel rendelkező hatalom a területen, az erre félretett pénzügyi alapot tekintve pedig elsősre úgy tűnhet, hogy az USA-nál jobban hasznosítja azokat. Nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy az Egyesült Államok rendelkezik az egyik legvédehetőbb űrtechnológiával és űrtitokkal, amelynek részleteit nem ismerjük. Nehéz állást foglalni ebben a kérdésben, mert a webtechnológiához hasonlóan itt is csak egy töredéke van a valós eseményeknek, amelyeket mi, hétköznapi emberek megértünk és hozzáférhetünk.

5. Kereskedelmi háború vagy hidegháború? Egy új bipoláris korszak a világrendben

Az elmúlt években a nemzetközi politikai elemzők egyik legjobban vitatott kérdése, hogy az Amerikai Egyesült Államok és Kína közti konfliktus definiálható-e hidegháborúként. Az erre a kérdésre egyes elemzők által adott válaszok nagyon megoszlanak, így ennek a dolgozatnak sem célja választ adni erre a kérdésre. A fejezetben szeretném sorra venni azokat az érveket, amelyek a hidegháború tényét bizonyítják, illetve azokat, amelyek az ellenkezőjét. Úgy gondolom, hogy kritikus elemzéssel és saját véleményem kialakításával dolgozatom megfelelő állást tud foglalni a kérdéskörrel kapcsolódó irodalmak között.

Az USA és Kína között fennálló konfliktusról elmondható, hogy már több évtizede húzódik, és alapvetően egy nagy költségekkel járó gazdasági versenyről beszélhetünk. Robert Daly (2022) szerint egészen az elmúlt évekig nem húzható rá azonban a hidegháborús keretrendszer a szembenállásra, ennek két fő okát jelöli meg. Az első, hogy Kína nem pusztán katonai hatalom, mint a Szovjetunió volt a XX. század végén, hanem a világ legnagyobb fogyasztói piacával rendelkezik, emellett gazdasági erejét az elmúlt években nemzetközi státuszának megerősítésére is használta – részben az amerikai külpolitika hatására. Ezáltal nem hidegháborúról, hanem két egyenlő fél közti versenyről lehet szó inkább ebben az esetben.

Daly alapján a második legfontosabb érv a hidegháború ténye ellen a két ország szoros kapcsolatai, folyamatos összefonódása. (Daly, 2022) Kutatásom során számtalan alkalommal kiderült, hogy a két ország gazdasága és piaca ma már szinte képtelen lenne megenni a másik nélkül, de minden bizonnyal a fejlődés mértéke meg sem közelítené a jelenlegi szintet a két piac szimbiózisa nélkül. A hidegháború alatt tapasztalható általános ellenséges légkörre rácsófol az USA és Kína együttműködése kereskedelmi, intézményi és egyéb politikai kapcsolataikban.

A fentiek mellett úgy gondolom, hogy hiba lenne ráhúzni egyértelműen a hidegháború által lehatárolt fogalmat egy annyira sokrétű kötelékre, mint a két nagyhatalom közötti komplex kapcsolat. Ugyan sok területen aktív szembenállás és verseny figyelhető meg, az együttműködés elengedhetetlenné vált a XXI. században a nemzetközi színtér két legjelentősebb résztvevője között. A globalizálódó világot fenyegető kihívások igénylik az összes ország aktív, tenni akaró hozzáállását a mindannyiunkat érintő kérdésekben, mint a globális felmelegedés, a fenntarthatóság, vagy a kiberbűnözés és terrorizmus.

A fenti érvek ellenére a hidegháború kifejezés egyre inkább elterjedt, különösen az amerikai köztudatban. Henry Kissinger is felhívta a figyelmet (2019) arra, hogy a két ország közötti konfliktus könnyen a korábban megismert hideg szembenállásba csaphat át, ehhez a fordulóponthoz pedig számos nehézség közelíti a helyzetet: az új amerikai adminisztráció, az elmúlt éveket meghatározó világjárvány, valamint az orosz-ukrán konfliktus mind elindíthatja a dominót. (Daly, 2022)

Fontos sorra venni azonban néhány olyan jellemzőjét a konfliktusnak, ami alátámaszthatja, hogy mégis hidegháborús időket élünk. A két szereplő hatalmának növekedése által a világ ismét a bipoláris rendszerhez közelít. Ugyan a XXI. században már elképzelhetetlennek tűnik, hogy valamelyikük győztesen kikerülve a helyzetből egy olyan egypólusú hatalmi helyzetbe kerül, mint az USA a Szovjetunió felbomlását követően, azonban az érdekek és a befolyás maximalizálása mindennapos a legtöbb területen: biztonságpolitika, kereskedelem, pénzügy, piacok befolyásolása, technológiai fejlesztések, politikai befolyás. A két ország közötti verseny nem csupán egy szintéren zajlik. Ugyanúgy, ahogy a hidegháborúban, itt is megjelenik az úrtér, ám a technológiai fejlettségnek köszönhetően a kibertér is lehetőséget biztosít az erejük összemérésére.

Kína nagy mértékű fegyverkezésének, Csendes-óceánon történő fellépésének és a kereskedelmi háborúnak az eredménye, hogy általános ellenszenv alakult ki az amerikai közvéleményben és a nyugattal szimpatizálókban Kínával szembe. Ezt a COVID-19 alatti elszigeteltség csak még inkább megerősítette. Ez az ellenszenv természetesen Kínában ugyanúgy megjelent az amerikaiakkal szemben, ez pedig még inkább kiélezi a két ország közötti helyzetet a politikai döntéshozókra gyakorolt nyomással. Mind a kínai, mind az amerikai vezetés számára a másik jelenti a legnagyobb stratégiai kihívást.

Úgy gondolom, hogy az ideológiák szembekerülése is megjelenik ebben a konfliktusban. Az USA befolyási övezeteiben fontosnak tartja az általa elsődleges értékek védelmét, ezek pedig fenntartják a térségek biztonságos és stabil stratégiai rendjét. Tulajdonképpen a kínai ideológia és az amerikai ideológia közti versengésnek is tekinthető a helyzet, hiszen az erősebb hatalom által felvázolt kép lesz vonzóbb azon országok számára, amelyek jelenleg két tűz között vannak. Washington és Peking eltérő nézeteket vall a megfelelő kormányzási forma kapcsán, illetve az egyén személyes szükségletei is ebbe a felsorolásba tartoznak.

Kína és Oroszország az elmúlt időszakban elkezdte ismét szorosabbra fűzni kapcsolatait, legalábbis stratégiai értelemben. Hszi-Csin Ping és Putyin 2022. február 4.-én tett nyilatkozatot erről, amivel egyértelművé vált a XXI. század első nagy szembenállása, ezt pedig az orosz-ukrán háború még inkább megerősítette. (Daly, 2022)

A szembenállás legnagyobb problémája az, hogy a két fél nem hajlik együttműködésre a megoldás kapcsán, ez pedig olyan globális problémákat is befolyásol, amelyek akár a bolygó egészét veszélyeztethetik. Mind az USA, mind Kína a másiktól várja az első lépést az enyhülés irányába, a másik iránti ellenérzések pedig rendező elvvé váltak mindkét oldalon. (Daly, 2022) Ha a konfliktus tovább mélyül, egyértelműen bipoláris világrenddé szilárdul a jelenleg fennálló konfliktus.

A Kína és USA között fennálló konfliktus akkor érhet véget, ha az egyes felek már nem tekintik a másik érdekeinek érvényesülését a sajátjai fenyegetésének. Ennek egyik oka lehet, hogy az egyik fél képességei, szándékai megváltoznak, vagy akár megreformálódtak. Ez a változás a két ország eltérő természete, érdekei és preferált értékei miatt egy nagyon lassú folyamat eredménye lehet csupán. (Daly, 2022) A fentiek fényében úgy gondolom, hogy nyílt katonai konfliktus helyett hosszú évek kitartó diplomáciai munkája lesz szükséges ahhoz, hogy az egyik oldal érdekei finomodjanak, így elférjen egymás mellett mindkét nagyhatalom akarata különféle nemzetközi kérdésekben.

A hidegháború után a nemzetközi politika szakértői multipoláris világrendet jósoltak, ám a jelenlegi nemzetközi rend sem az uni-, sem a multipolaritáshoz nem közelít. Az a nemzetközi helyzet, amit jelenleg látunk, két szuperhatalmat emel ki a többi közül, amelyek mind katonai, gazdasági, ideológiai és gazdasági szempontból jelentős befolyással rendelkeznek. Kenneth Waltz szerint a bipoláris rendszer felállítását nagyban meghatározza az úgynevezett kihívó gazdasági fejlődése, amivel utoléri riválisát, és abban a pillanatban áll fenn katonai akció esélye, amikor ez megtörténik. Ugyanígy, a korábban domináló hatalom is katonai interakciót indíthat pozíciója megőrzése érdekében

*„Oystein Tunsjo norvég tudós a *The Return of Bipolarity in World Politics* című könyvében saját határozott választ ad: máris bipoláris világban élünk. Tunsjo feltűnő állítását több, egymással összefüggő évrre alapozza. Először is rámutat arra, hogy Kína bruttó hazai terméke összemérhető az Egyesült Államokéval, nagyobb vásárlóerő-paritást is beleszámítanak. Kína katonai kiadásai, bár még mindig jóval elmaradnak Amerikától, szintén százmilliárd dollárt*

tesznek ki évente. A kemény hatalom ésszerű mértékeit mérlegelve tehát Kínát és az Egyesült Államokat valódi társnak kell tekinteni, összességében nagyjából egyenlőnek. Másodszor, Tunsjo azt sugallja, hogy a szakadék Kína és bármely más nagyhatalom között olyan nagy, hogy érvénytelenné teszi a többpólusú rendszerre vonatkozó állításokat. Oroszország, India és Japán lenyűgöző képességekkel rendelkezik, de e tekintetben közel sem állnak Kínához. Az Európai Unió sem, amely a legtöbb magaspolitikai kérdésben nem lép fel egységes egységként. Ezzel Kína és az Egyesült Államok önmagában egy ligában marad – ez a bipoláris rendszer definíciója.” (Dueck, 2020)

Az említett elemzés azt is előrevetíti, hogy a Kína és USA által uralt világrend stabil lesz. Úgy gondolom, hogy napjainkban egy ilyen magas technológiai fejlettséggel és nukleáris arzenál birtokában vívott harc nem eszközöl semmi jót, nem csupán a résztvevő feleknek, de a világ többi részének sem, így Tunsjo állítását igaznak tartom. A nagyhatalmi rivalizálás tovább fokozódhat, ám totális háborúra nem nagy a valószínűség. Az egyetlen kérdéses pont az ellenségeskedésben a Dél-Kínai-tenger, ahol az amerikaiak védelmező szerepe és Kína terjeszkedés vágya regionális konfliktusban találkozhat. (Dueck, 2020)

Úgy gondolom, hogy a fennálló konfliktus bizonyos értelemben valóban egy bipoláris világrendben megszilárduló hidegháború, ám napjaink komplexitásában már nem lehet ennyire leegyszerűsíteni a kialakult helyzetet. A hidegháborút idéző szembenállás, korlátozások és befolyási övezetek kialakítása ma is jellemző, azonban teljesen új tulajdonsága a konfliktusnak a két fél nagyfokú gazdasági összefonódása. A Kínába exportált amerikai tőke és az onnan viszont érkező rengeteg nyersanyag és importcikk nem teszi lehetővé, hogy az egyik állam visszaesés nélkül elviselje a másik bukását.

A fentiek értelmében teljesen új kontextusba kell helyezni a két ország kapcsolatát és fontosnak tartom elvonatkoztatni a korábbi, kőbe vésett definícióktól, hiszen nem húzhatjuk olyan keretrendszerbe a helyzetet, ami nem mutatja meg a valós jellegzetességeit. A bipolaritás a hidegháború kérdésével szemben persze egyértelműen jelen van, hiszen ahogy Tunsjo is leírja, minden más hatalom ereje a közelében sincs a két szuperhatalomnak. Abban az esetben, ha bármelyik másik ország kapacitásai, ezáltal befolyása megnövekedne, újra rendezhetné a nemzetközi viszonyokat, ezzel pedig generálhatja az USA és Kína érdekeinek változását, ezáltal a jelenlegi helyzet enyhülését is.

6. Konklúzió

Kutatásom során végigvettem az amerikai-kínai kapcsolatokat egészen a hidegháborútól annak érdekében, hogy tisztás láthatóvá váljanak a szembenállás okai. Kína, mint új kihívó és gyorsan fejlődő gazdaság, rendkívüli kihívást jelent az Egyesült Államok hatalmi pozíciójára és a hidegháború végével megszerzett egyeduralmi helyzetét teljesen felborította a gyors gazdasági felemelkedés.

Alapvetően két hipotézis alapján vizsgáltam a kapcsolatokat a kereskedelmi háború alatt, amelyek a következők voltak:

- Kína képes a kereskedelmi háború során hozott szankciók mellett túlszárnyalni az USA gazdasági teljesítményét.
- A kereskedelmi háború következtében az Amerikai Egyesült Államok nyit külkereskedelmében és igyekszik több kisebb országra elosztani importszükségleteit.

Első hipotézisem kapcsán nem lehet egyértelműen megerősíteni, vagy cáfolni azt, mert sok esetben igaz az állítás, sok esetben nem. A gazdaság fejlődése, vagyis a GDP növekedése egyértelműen túlszárnyalja az Egyesült Államokét, azonban annak értéke egyelőre még az USA esetén magasabb. Ennek ellenére sok kulcsfontosságú szektorban Kína élvez előny, vagy van minimálisan kedvezőbb helyzetben.

Ahogy dolgozatomban említettem is, a kínai előny a jelenlegi fejlődési szinttel, szinte borítékolható, azonban hosszú távon számításba kell venni olyan – jelenleg másodlagosnak tűnő – faktorokat, mint az amerikai K+F jelentősen magasabb színvonala, vagy a protekcionista amerikai politikák megtérülése. Úgy gondolom, hogy a kereskedelmi háborúk során hozott szankciók mellett alapvetően Kína volt képes jobban teljesíteni, viszont ez csak pillanatnyi állapot és semmiképp nem egy tartós előny.

Második hipotézisem alapján az Egyesült Államok nyit külkereskedelmében és igyekszik több kisebb országra elosztani importszükségletét. A hipotézisem úgy lenne helyes, hogy az Egyesült Államok igyekszik csökkenteni a Kínából származó termékekre való ráutaltságát. A protekcionista politika eredményeképp az USA nem szükségszerűen kereskedelmi partnereit változtatja, sokkal inkább igyekszik belső gazdaságát felépíteni és jelentősebb mértékben támaszkodni rá más országok termékei helyett. Ezen állítás helyességét igazolja a kereskedelmi deficitben látható csökkenés.

A két ország között fennálló ellentét kimenetele kérdéses, nem lehet tudni egyelőre, hogy a korlátozások hosszú távon mihez vezetnek, tekintve, hogy egyes politikai elemzők már most hidegháborúként tekintenek a helyzetre. Az mindenesetre biztos, hogy egy olyan új bipoláris rendszer megszilárdulását láthatjuk a saját szemünkkel, ami rendkívül erős verseny és fejlesztési igény elé állítja a két versengő felet.

Úgy gondolom, hogy az USA fölénye részben saját magától függ, hiszen amíg Kína sok esetben befelé figyel, saját piacát igyekszik megfelelő keretek és szabályok közé szorítani, addig az Egyesült Államok sok esetben még mindig tehetetlen, hiszen túl nagy mértékben támaszkodik a Kínára az import sok területén. Véleményem szerint az Egyesült Államoknak azért van esélye nagyhatalmi státuszának megőrzésére, mert az oktatás, a K+F szektor és a liberálisabb demokratikus államrendszer gazdaságosabb a fejlődés szempontjából. Vigyázni kell azonban azokra a politikusokkal, akik szerint Amerika csak akkor nyerhet, ha a másik oldal veszít – mint Donald Trump. Ilyen kiélezett helyzetben előfordulhat, hogy az országos vezetés nem fordít kellő figyelmet a nemzetgazdaság belső fejlesztésére, és a kereskedelmi partnerek elnyomására koncentrál.

Az Egyesült Államoknak még mindig hatalmas gazdasági potenciálja van, de el kell ismernie, hogy a Kínával fenntartott pozitív kereskedelmi kapcsolat nemcsak nélkülözhetetlen, de a mutatóhiány ellenére is előnyös. Ebben az esetben az Egyesült Államok képes lenne elengedni a megdöbbentő túlteljesítés iránti szomját, és lehetővé tenné, hogy gazdasága ázsiai társaihoz hasonló ütemben növekedjen.

Irodalomjegyzék

- Bateman, J. (2022. október 12). Biden Is Now All-In on Taking Out China. Forrás: ForeignPolicy: <https://foreignpolicy.com/2022/10/12/biden-china-semiconductor-chips-exports-decouple/>
- Bimantara, A. (2018). Donald Trump's Protectionist Trade Policy from the Perspective of Economic Nationalism. Bulaksumur, Yogyakarta: Universitas Gadjah Mada.
- Boros, S., & Kolozsi, P. (2019). Egy 21. századi geopolitikai összeütközés természetrajza Kína és az USA példáján keresztül. *Polgári Szemle*, 258-280.
- Bown, Chad P., and Melina Kolb. 2021. Trump's Trade War Timeline: An Up-to-Date Guide. Peterson Institute for International Economics Trade and Investment Policy Watch.
- Chen, J. (2022. február 28). Trade War. Forrás: Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/t/trade-war.asp>
- Chen, J. (2022. február 28). Trade War. Forrás: Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/t/trade-war.asp>
- Corporate Finance Institute. (2019. november 12). Trade Wars - Economic conflicts between countries through trade barriers. Forrás: Corporate Finance Institute: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/economics/trade-wars/>
- Daly, R. (2022. március 10). China and the United States: It's a Cold War, but don't panic. Forrás: Bulletin of the Atomic Sciences: <https://thebulletin.org/premium/2022-03/china-and-the-united-states-its-a-cold-war-but-dont-panic/>
- Davis, Bob, and Lingling Wei. 2020. *Superpower Showdown: How the Battle between Trump and Xi Threatens a New Cold War*. New York: Harper Collins.
- Dueck, C. (2020. november 30.). America Is Navigating a Bipolar Era amid a Growing Chinese Threat. Forrás: AEI: <https://www.aei.org/articles/america-is-navigating-a-bipolar-era-amid-a-growing-chinese-threat/>
- Empsak, J. (2017. július 15). *Chinese Scientists Just Set the Record for the Farthest Quantum Teleportation*. Forrás: Space.com: <https://www.space.com/37506-quantum-teleportation-record-shattered.html>
- Garrison, J.A. (2007). Managing the U.S.-China Foreign Economic Dialogue: Building Greater Coordination and New Habits of Consultation. *Asia Policy* 4, 165-185. [doi:10.1353/asp.2007.0019](https://doi.org/10.1353/asp.2007.0019).
- Garrison, J.A. (2007). Managing the U.S.-China Foreign Economic Dialogue: Building Greater Coordination and New Habits of Consultation. *Asia Policy* 4, 165-185. [doi:10.1353/asp.2007.0019](https://doi.org/10.1353/asp.2007.0019).
- Genfi Egyezmény. (1949). Convention for the Amelioration for the Wounded and Sick in Armed forces in the field. Genf.
- Gibney, E. (2019. október 23). *Hello quantum world! Google publishes landmark quantum supremacy claim*. Forrás: nature.com: <https://www.nature.com/articles/d41586-019-03213-z>
- Gordon, J. (2022. április 25). Trade War - Explained. Forrás: The Business Professor: https://thebusinessprofessor.com/en_US/economic-analysis-monetary-policy/trade-war-definition

Gupta, R. (2014). Air Defence Zone and Brinkmanship. Air Defence Zone and Brinkmanship Rukmani Gupta.

Gupta, S. (2022. augusztus 21). China–US rivalry no new Cold War. Forrás: EastAsiaForum: <https://www.eastasiaforum.org/2022/08/21/china-us-rivalry-no-new-cold-war/>

Háda, B., & Matura, T. (2020). Az Amerikai Egyesült Államok ázsiai kapcsolatai. Budapest: Dialóg Campus.

Kapustina, L., Lipková, L., Silin, Y., & Drevalev, A. (2020). US-China Trade War: Causes and Outcomes. Ural State University of Economics.

Keenes, E. (1993). History and International Relations: Long Cycles of World Politics. *Canadian Journal of Political Science / Revue Canadienne de Science Politique*, 26(1), 145–154. <http://www.jstor.org/stable/3229003>

Keenes, E. (1993). History and International Relations: Long Cycles of World Politics. *Canadian Journal of Political Science / Revue Canadienne de Science Politique*, 26(1), 145–154. <http://www.jstor.org/stable/3229003>

Kenton, W. (2021. július 9). Smoot-Hawley Tariff Act. Forrás: Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/s/smoot-hawley-tariff-act.asp>

KKI. (2020). Sikeres volt-e Donald Trump gazdaságpolitikája? *KKI 4:1*. Forrás: kki.hu: https://kki.hu/wp-content/uploads/2020/12/4_1_2020_23_trumpgazdpol.pdf

KKI. (2021. május 7.). *Az USA és Kína versenyfutása: ki lesz a jövő technológiai szuperhatalma?* (I. C. Moldicz, T. Novák, & P. Goreczky, Előadók)

Marshall, T. (2018). *A földrajz fogságában*. Budapest: Park Könyvkiadó.

Matura, T. (2019. június 9.). *Az amerikai-kínai kereskedelmi konfliktus és ami mögötte van*. Forrás: MÉRCE: <https://merce.hu/2019/06/09/az-amerikai-kinai-kereskedelmi-konfliktus-es-ami-mogotte-van/>

Mészáros, T. (2020. december 18.). *Trump megy, a kereskedelmi feszültségek maradnak*. Forrás: g7.hu: <https://g7.hu/vilag/20201218/trump-megy-a-kereskedelmi-feszultsegek-maradnak/>

Monroe, Erin (2014): *U.S.-China Relations: A Brief Historical Perspective*. U.S.-China Policy Foundation.

Monroe, Erin (2014): *U.S.-China Relations: A Brief Historical Perspective*. U.S.-China Policy Foundation.

PASZAK, P. (2021). U.S.-China Trade War: Origins, Timeline and Consequences. Varsó: Warsaw Institute.

Schott, J. J. (2018. október 10). The TPP: Origins and Outcomes. Forrás: Peterson Institute for International Economics: <https://www.piie.com/commentary/speeches-papers/tpp-origins-and-outcomes>

Stewart, J. G. (2003). Towards a single definition of armed conflict in international humanitarian law: A critique of internationalized armed conflict. *International Review of the Red Cross*, No. 850, 313-350.

Stewart, J. G. (2003). Towards a single definition of armed conflict in international humanitarian law: A critique of internationalized armed conflict. *International Review of the Red Cross*, No. 850, 313-350.

Szalai, D., & Anikó. (2013). A fegyveres összeütközések hatása a nemzetközi szerződésekre. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.

Szunomár, Á. (Budapesti Corvinus Egyetem). *Kínai nagyhatalmiság - A Kínai Népköztársaság nagyhatalmi ambíciói, szerepvállalása, és partnerei a XXI. században*. Budapest: 2012.

Tálas, B. (2007). KÍNA ÉS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK – MÚLT, JELEN ÉS JÖVŐ. *Közgazdaság*, 2007/2, 85-102.

U.S. - China Strategic and Economic Dialogue Continues. (2010). *Foreign Policy Bulletin*, 20(3), 76-97. doi:10.1017/S1052703610000419

U.S. - China Strategic and Economic Dialogue Continues. (2010). *Foreign Policy Bulletin*, 20(3), 76-97. doi:10.1017/S1052703610000419

US Census. 2020. Preliminary: US Exports to China of Selected Schedule B Commodities For Monitoring the US-China Economic Trade Agreement. Washington.

Vámos, P. (2003.). Együttműködő ellenfele. Az Egyesült Államok Kína-politikája. *Külügyi szemle*, 88-117.

Villas-Boas, A. (2019. május 20). *Huawei has been blacklisted by the US government. Here's what happened to the last Chinese tech company that got the 'death penalty.'* Forrás: Insider: <https://www.businessinsider.com/huawei-us-ban-similar-to-zte-us-ban-2019-5>

Vite, S. (2009). Typology of armed conflicts in international humanitarian law: legal concepts and actual situations. *International Review of the Red Cross*, 91(873), 69-95.

Vite, S. (2009). Typology of armed conflicts in international humanitarian law: legal concepts and actual situations. *International Review of the Red Cross*, 91(873), 69-95.

Vörös, L. (2021. május 15.). Történelmi Marsra szállást hajtott végre Kína. Forrás: PCworld: <https://pcworld.hu/pcwlite/tortenemi-marsra-szallast-hajtott-vegre-kina-294291.html>

Waugh, Michael E. 2020. US-China Trade War Tracker.

Williams, M. S. (2019. március 11). *Space programs around the world*. Forrás: Interesting Engineering: <https://interestingengineering.com/space-programs-around-the-world>

Yimin, Song (2002): Relations Between China and America Since President George W. Bush's Visit to China. *American Foreign Policy Interests*, Vol. 24, No. 4. 351–354. DOI: <https://doi.org/10.1080/10803920290032533>

Yimin, Song (2002): Relations Between China and America Since President George W. Bush's Visit to China. *American Foreign Policy Interests*, Vol. 24, No. 4. 351–354. DOI: <https://doi.org/10.1080/10803920290032533>

NYILATKOZAT

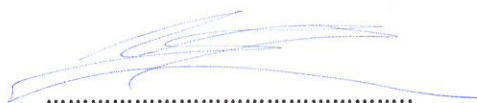
Alulírott Beltran Reugifo Marco Alexis büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 20²³ év december hónap 7 nap

hallgató aláírása